

Rapport om solvens og finansiel situation 2018

Indholdsfortegnelse

Sammendrag.....	2
Virksomhed og resultater	3
Virksomhed	3
Forsikringsresultater	3
Investeringsresultater	4
Ledelsessystem	6
Generelle oplysninger om ledelsessystemet.....	6
Egnetheds- og hæderlighedskrav	7
Risikostyringssystem	8
Internt kontrolsystem.....	9
Intern auditfunktion	10
Aktuarfunktion	12
Outsourcing	12
Andre oplysninger	13
Risikoprofil	14
Risikokategorier.....	14
Risikoeksponering	19
Risikokoncentration	21
Risikoreduktion	21
Forventet fortjeneste i fremtidige præmier.....	22
Risikofølsomhed	22
Værdiansættelse til solvensformål	24
Aktiver.....	24
Forsikringsmæssige hensættelser	25
Andre forpligtelser	26
Alternative værdiansættelsesmetoder	26
Andre oplysninger	26
Kapitalforvaltning	28
Kapitalgrundlag	28
Solvenskapitalkrav og minimumskapitalkrav	29
Anvendelse af delmodulet for løbetidsbaserede aktierisici til beregning af solvenskapitalkravet	30
Forskelle mellem standardformlen og en intern model.....	30
Manglende overholdelse af minimumskapitalkravet og væsentlige afvigelser fra solvenskapitalkravet	30
Andre oplysninger	30
Bilag 1 QRT skemaer	32

Sammendrag

Danske civil- og akademiingeniørers Pensionskasse (DIP) er en tværgående, medlemsejet pensionskasse for civil- og akademiingeniører samt andre ingeniører, der er medlemsberettiget i Ingeniørforeningen i Danmark.

I 2015 etablerede DIP et administrationsfællesskab med JØP (Juristernes og Økonomernes Pensionskasse) under navnet P+.

Bestyrelsen i pensionskassen består af formand, næstformand og tre bestyrelsesmedlemmer. Bestyrelsen har nedsat et revisionsudvalg bestående af alle bestyrelsesmedlemmer. Revisionsudvalget overvåger pensionskassens regnskabsaflæggelse samt interne kontrol- og risikostyringssystemer.

Pensionskassen har fire nøglefunktioner: Aktuarfunktionen, compliancefunktionen, risikostyringsfunktionen og intern auditfunktionen. Aktuarfunktionen har det overordnede ansvar for de forsikringsmæssige hensættelser, compliancefunktionen vurderer blandt andet, om pensionskassen har tilstrækkelige metoder og procedurer til at opdage og mindske risikoen for manglende overholdelse af gældende lovgivning, markedsstandarder eller interne regler, risikostyringsfunktionen overvåger risikostyringssystemet og sikrer, at alle væsentlige risici identificeres, monitoreres, kvantificeres og rapporteres korrekt, og intern auditfunktionen vurderer, om pensionskassens interne kontrolsystem er hensigtsmæssigt og betryggende.

Pensionskassen tilbyder primært livsvarige livrenteprodukter med tilknyttede risikodækninger. Derudover tilbydes ratepensioner samt aldersforsikring.

Pensionsordningen, som pensionskassen tilbyder, er en såkaldt gennemsnitsrenteordning, og langt hovedparten af pensionerne reguleres efter en model, der kombinerer det bedste fra en gennemsnitsrenteordning med fordelene ved en markedsrenteordning. Dette bevirker, at de markedsræssige risici fortrinsvis hviler på medlemmerne.

Pensionskassens væsentligste risici er afspejlet i standardmodellen under Solvens II. Risikoprofilen domineres af markedsrisiko og i mindre grad af livsforsikringsrisici. Dette er i tråd med pensionskassens forretningsmodel og strategi.

Målsætningen er at sikre medlemmerne den højst mulige pension under hensyntagen til risiko og tilbyde medlemmerne det bedste pensionsprodukt. Pensionskassens aktiver er investeret i overensstemmelse med prudent person-principperne. For at begrænse markedsrisikoen anvender pensionskassen forskellige former for afdækning. For alle væsentlige risici beregnes og overvåges følsomheder.

Pensionskassen fik i 2018 et investeringsafkast på -1,7 pct. før skat. 2018 har været et vanskeligt investeringsår, hvor de finansielle markeder har været præget af uro. Derfor har det været afgørende for årets afkast på -1,7 pct., at pensionskassen har en investeringsportefølje med forskellige aktiver.

Alle aktiver værdiansættes i udgangspunktet til dagsværdi og opgøres på samme måde til regnskabsformål og solvensformål.

Solvenskapitalkravet, dvs. mindstekravet til kapitalens størrelse, er opgjort til 1.196 mio. kr. Det er en fald på 1.672 mio. kr. i forhold til ultimo 2017. DIP er en kapitalstærk pensionskasse med en stor egenkapital, hvilket har været en stor styrke i den lange periode op til indførelsen af de nye solvensregler, som trådte i kraft i 2016. Der er med indførelsen af Solvens II-reglerne klarhed over kravene til størrelsen af basiskapitalen i pensionskassen. På den baggrund indstillede bestyrelsen på generalforsamling i 2018 at udlodde den del af egenkapitalen til medlemmerne, som allerede ligger til sikkerhed for medlemmernes tillægspensioner. Kapitalgrundlaget er opgjort til 2.628 mio.kr. Udlodningen fra egenkapitalen reducerer kapitalkravet samt solvensbasiskapitalen.

Egenkapitalen får et afkast svarende til nøgletallet N1, dvs. afkastet før pensionsafkastskat.

Virksomhed og resultater

Virksomhed

Pensionskassen

Danske civil- og akademiingeniørers Pensionskasse (DIP), Dirch Passers Allé 76, 2000 Frederiksberg, er en tværgående, medlemsejet pensionskasse for civil- og akademiingeniører samt andre ingeniører, der er medlemsberettiget i Ingeniørforeningen i Danmark.

DIP (herefter 'pensionskassen') blev dannet i 1953. Pensionskassens medlemmer kommer både fra den offentlige sektor, hvor overenskomsten tilsiger pensionsindbetalinger til DIP, og fra den private sektor.

I 2015 etablerede pensionskassen et administrationsfællesskab med JØP (Juristernes og Økonomernes Pensionskasse), der fik navnet P+.

For yderligere info se dip.dk

Ansvarlig tilsynsmyndighed

Finanstilsynet, Århusgade 110, 2100 København Ø, Telefon: 33 55 82 82

Ekstern revisor

Revisionsfirmaet Ernest & Young P/S, Osvald Helmut's Vej 4, 2000 Frederiksberg.

Kvalificeret deltagelse

Pensionskassen er medlemsejet. Ingen personer har mulighed for at udøve en betydelig indflydelse på driften ud fra kapitalinteresser.

Pensionskassens væsentligste brancher og geografiske områder

Pensionskassen har alene koncession til at drive pensionskassens virksomhed i Danmark.

Væsentlige begivenheder i rapporteringsperioden

På generalforsamlingen i 2018 blev det vedtaget at udlodde den del af egenkapitalen, der er øremærket til de udmeldte tillægspensioner på Regulativ 3 og 4.

Udlodningen sker, fordi pensionskassen i forbindelse med implementeringen af de såkaldte Solvens II-regler har fået klarhed over kravene til pensionskassens solvensbehov, og bestyrelsen har derfor vurderet, at en stor del af egenkapitalen kan overføres fra pensionskassens opsparing til medlemmernes.

Medlemmerne gav bestyrelsen mandat til at beslutte, hvornår udlodningen skal ske. Efter drøftelser om udlodningen med Finanstilsynet er udlodningen indarbejdet i regnskabet for 2018, og selve udlodningen til medlemmernes depoter forventes at ske i løbet af marts måned 2019.

Der kan i øvrigt henvises til pensionskassens [årsrapport](#).

Forsikringsresultater

Pensionskassen har koncession til at drive almindelig livsforsikring (forsikringsklasse I) i Danmark og tilbyder primært livsvarige livrenteprodukter med tilknyttede risikodækninger. Derudover har pensionskassen koncession til at drive forsikring, der er tilknyttet investeringsfonde (forsikringsklasse III), og her tilbydes ratepensioner samt aldersforsikring.

Forsikringsklasse III-produkterne er rene opsparingsprodukter, hvor den samlede udbetaling svarer til det opsparede beløb. Det vil sige, der er ingen forsikringsrisiko, og disse produkter genererer derfor ikke et forsikringsresultat.

Forsikringsklasse I-produkterne har ret til bonus og er underlagt kontributionsprincippet. Dette indebærer, at tidligere års underskud/overskud fordeles tilbage til medlemmerne, ud fra hvordan de har bidraget til dette. Tabel 1 viser forsikringsresultatet i 2017 og 2018.

Tabel 1: Risikoresultat

Tal i mio. kr.	2018	2017
Risikopræmier efter bonus	-155	-105

Skadesudgifter	177	116
Risikoresultat efter bonus	22	11

Forsikringsresultatet fremkommer som indtægter fratrukket udgifter. Indtægterne kommer fra de risikopræmier, der opkræves, og udgifterne kommer fra de indtrufne skader i form af invaliditeter og dødsfald. Skadesudgifterne er positive, fordi medlemmerne efterlader deres depoter til kollektivet ved dødsfald. Ligesom i 2017 udviser risikoresultatet i 2018 et overskud, hvilket primært skyldes, at udgifterne til invaliditet har været lavere end indtægterne.

Investeringsresultater

Investeringsresultat

Det samlede afkast i DIP endte i 2018 på -1,7 pct. Dette dækker dog over store forskelle mellem aktivklasserne.

2018 har været et vanskeligt investeringsår, hvor de finansielle markeder har været præget af uro. Derfor har det været afgørende for årets afkast at pensionskassen har en investeringsportefølje med forskellige aktiver.

Året har været præget af medvind til de mindre likvide investeringer, hvor særligt ejendomsporteføljen har givet et flot afkast. Til gengæld har pensionskassens aktieportefølje været udfordret.

Efter finanskrisen i 2008-09 har verdensøkonomien oplevet en af de længste konjunkturmæssige fremgange nogensinde. Men 2018 blev et år, hvor investorerne begyndte at så tvivl om, hvorvidt opsvinget kunne fortsætte, og nervøsiteten på verdens børser steg.

USA fortsatte med at normalisere pengepolitikken, hvilket skete på et solidt grundlag af høj økonomisk vækst og et fortsat fald i arbejdsløsheden – det laveste niveau i 50 år. I februar viste aktiemarkedet nervøsitet for, om den amerikanske centralbank måske var på vej til at kvæle den økonomiske vækst med for hurtige og voldsomme renteforhøjelser, hvilket sendte aktierne ca. 10 pct. ned. I oktober udspandt der sig et lignende scenarie, hvilket understreger, hvor vigtig USA stadig er for stemningen på de globale finansielle markeder.

I Kina aftog væksten til 6,5 pct. - det laveste siden efterdønningerne af finanskrisen i 2009. I de kommende år ventes væksten at aftage yderligere, men Kina vil med stor sandsynlighed forblive den helt centrale vækstmotor i verdensøkonomien.

De finansielle markeder har i årets løb været påvirket af, hvad der af nogle kaldes en handelskrig mellem USA og Kina, efter den amerikanske regering i 2018 forhøjede en række toldsatser på især kinesiske varer. Kina svarede igen med lignende afgifter.

Storbritanniens forhandlinger om at forlade EU har i løbet af året skabt usikkerhed på de finansielle markeder. De økonomiske konsekvenser af Brexit er ganske store, og som finansiel investor har pensionskassen grund til at være bekymret for aftalens udfald. For DIP gælder det, at en stor del af pensionskassens investeringsaktiviteter går gennem Storbritannien, og derfor vil aftalen få betydning for DIP.

Analyse af investeringsresultatet

Aktierne gav et negativt afkast på -8,3 pct., hvilket dækker over at likvide aktier faldt 9,5 pct., mens illikvide aktier steg 12,2 pct. - en væsentlig difference og en vigtig påmindelse om at have en diversificeret portefølje. Der var for de børsnoterede aktiers vedkommende tale om et generelt tilbageslag på tværs af geografi og sektorer. Et lignende negativt aktiemarked var sidst at finde i 2011.

Kreditobligationer gav et afkast på 0,6 pct., og også her var det illikvide aktiver, der med en stigning på 10,0 pct. bidrog til det samlede afkast, mens likvide kreditobligationer faldt 1,0 pct. Obligationer gav et afkast på 0,6 pct., hvilket er tilfredsstillende, når det tages i betragtning, at obligationsporteføljen er et stabiliserende element i den overordnede risikobaserede investeringsstrategi.

Reale aktiver gav et afkast på 12,4 pct., hvilket i sig selv er særdeles højt, men yderligere bemærkelsesværdigt, når det tages i betragtning, at aktivklassen i 2016 og 2017 leverede henholdsvis 6,6 pct. og 10,4 pct. Det understreger, at det er vigtigt, at pensionskassen ikke kun investerer i traditionelle værdipapirer, men spreder risikoen på en bredere investeringspalet.

Securitisering

Pensionskassen har i rapporteringsperioden investeret i en struktureret kreditobligation med en markedsværdi 31.12.2018 på 286 mio. kr.

Pensionskassens rutiner i forbindelse med investeringer i securitiseringer er at sikre, at pensionskassen har tilstrækkelige informationer om aktiverne til at opgøre solvenskravet i henhold til standardmodellen, samt sikre at udstedelserne opfylder kravene om tilbageholdelse.

Resultater af andre aktiviteter

Pensionskassen har ikke andre væsentlige aktiviteter end de ovenfor anførte.

Andre oplysninger

Egenkapitalen får et afkast svarende til nøgletallet N1. Det opnåede resultat i rapporteringsperioden fremgår af pensionskassens [årsrapport](#).

Tabel 2: Aktivfordeling og afkast før skat 2017-2018

Aktivklasse	2018		2017	
	Fordeling	Afkast i %	Fordeling	Afkast i %
Aktier	42,6%	-8,3%	43,3%	14,5%
Obligationer	20,1%	0,6%	23,9%	1,4%
Kreditobligationer	21,0%	0,6%	17,9%	6,5%
Reale aktiver	16,3%	12,4%	14,7%	10,4%
I alt	100%	-1,7 %	100%	6,7%

Ledelsessystem

Generelle oplysninger om ledelsessystemet

Ledelsessammensætning

Bestyrelse og revisionsudvalg

Bestyrelsen i pensionskassen består af formand, næstformand og yderligere tre bestyrelsesmedlemmer.

- *Formand Peter Falkenham*
- *Næstformand Peter Løchte Jørgensen*
- *Bestyrelsesmedlem Frida Frost*
- *Bestyrelsesmedlem Jens Otto Veile*
- *Bestyrelsesmedlem Søren Vang Fischer*

Bestyrelsen har nedsat et revisionsudvalg bestående af alle bestyrelsens medlemmer. Revisionsudvalget overvåger pensionskassens regnskabsafleggelse samt interne kontrol- og risikostyringssystemer.

- *Formand Jens Otto Veile*

Formanden for revisionsudvalget er uafhængig af pensionskassen og har kvalifikationer inden for revision og regnskabsvæsen.

Direktion og daglige ledelse

Pensionskassen ledes af adm. direktør Søren Kolbye Sørensen, der alene udgør direktionen.

Øvrige ledende medarbejdere er:

- *Investeringsdirektør Mikkel Svenstrup*
- *Medlemschef Katrine Normann Olsen*
- *Chief Financial Officer Mads Stougaard*
- *Ansvarshavende aktuar David Melchior*
- *HR- og direktionsekretariatschef Lone-Camilla Vogn Kjør*
- *Udviklingschef Niels Johansen.*

Pensionskassens organisationsdiagram findes på dip.dk

Pensionskassens fire nøglefunktioner

Pensionskassens fire nøglefunktioner er: Aktuarfunktionen, compliancefunktionen, risikostyringsfunktionen og intern auditfunktionen.

De fire nøglefunktioner beskrives i detaljer i senere afsnit.

Aktuarfunktionen har det overordnede ansvar for de forsikringsmæssige hensættelser og vurderer og sikrer, at data, forudsætninger og metoder til opgørelsen af forsikringsmæssige hensættelser har den fornødne kvalitet, så opgørelsen er betryggende og retvisende. Den ansvarshavende aktuar er ansvarlig for aktuarfunktionen.

Risikostyringsfunktionen overvåger risikostyringssystemet, identificerer og vurderer nye risici og sikrer at alle væsentlige risici identificeres, monitoreres, kvantificeres og rapporteres korrekt. Ansvarlig for risikostyringsfunktionen er pensionskassens risikoansvarlige.

Compliancefunktionen vurderer, om pensionskassen har tilstrækkelige metoder og procedurer til at opdage og mindske risikoen for manglende overholdelse af gældende lovgivning, markedsstandarder eller interne regler.

Intern auditfunktionen vurderer, om virksomhedens interne kontrolsystem er hensigtsmæssigt og betryggende samt afgiver en intern auditrapport til direktionen mindst én gang årligt, baseret på resultatet af det udførte arbejde.

Risikokomité

Pensionskassen har etableret en risikokomité bestående af direktionen, ansvarshavende aktuar, investeringsdirektøren (CIO), Chief Financial officer (CFO) og Chief Risk Officer (CRO). Sekretariat for risikokomitéen og risikoansvarlig er pensionskassens CRO med ansvar for udarbejdelse af risikoprofil, politik og risikovurdering med bidrag fra de øvrige medlemmer af risikokomitéen. Risikokomitéen, som er pensionskassens samlede risikofunktion, behandler alle områder af risikosystemet og kan indstille emner til behandling i bestyrelsen.

Risikokomitéen behandler bl.a. oplæg til forretningsmodel, risikokortlægning, risikovurdering, IT-risici, fastsættelse af depotrente og bonus, afdækningsstrategi samt kriterier for fastsættelse af investeringsstrategi.

Investeringskomité

Pensionskassen har etableret en investeringskomité bestående af direktionen, investeringsdirektøren, CFO og CRO. Investeringskomitéen er et konsultativt organ, som skal sikre, at der er en tydelig sammenhæng mellem afkast- og risikoprofilen i pensionskassen.

Væsentlige ændringer i ledelsessystemet i rapporteringsperioden

Der har ikke været væsentlige ændringer i ledelsessystemet i rapporteringsperioden.

Aflønningspolitik

Bestyrelsen og ledende medarbejdere aflønnes med hhv. fast honorar og fast løn uden variable løndelev som fx bonus-ordninger. Lønpolitikken gennemgås årligt af bestyrelsen og skal vedtages på generalforsamlingen.

Pensionskassens lønpolitik fremgår af [dip.dk](#) og der henvises til årsrapporten for nærmere detaljer om aflønning af ledelsen i rapporteringsperioden.

Væsentlige transaktioner

Der har i rapporteringsperioden ikke været nogen væsentlige transaktioner med personer, som udøver en betydelig indflydelse i pensionskassen samt med medlemmer af administrations-, ledelses- eller tilsynsorganet.

Egnetheds- og hæderlighedskrav

Omfattet personkreds

Pensionskassens bestyrelse, direktion og de ansvarlige for de fire nøglefunktioner er i medfør af FIL § 64 underlagt visse individuelle krav til egnethed og hæderlighed. Endvidere har pensionskassen besluttet også at lade pensionskassens ledergruppe være underlagt kravene til egnethed og hæderlighed.

Krav til egnethed

Personkredsen omfattet af krav til egnethed og hæderlighed skal til enhver tid have tilstrækkelig viden, faglig kompetence og erfaring til at kunne udøve deres hverv eller varetage deres stilling i pensionskassen.

Vurdering af om en person har tilstrækkelig viden, faglige kompetencer og erfaring til at bestride et bestemt hverv eller en bestemt stilling skal ske på baggrund af en vurdering af, om den pågældende har en relevant uddannelse, relevant tidligere ansættelse og/eller ledelseserfaring i forhold til det konkrete hverv/stilling og ansvar, der er for den enkelte.

Ud over den fornødne viden, kompetencer og erfaring skal bestyrelsen tilsammen have kompetencer til at kunne drive pensionskassen.

Endvidere skal hvert enkelt medlem af bestyrelsen og direktionen afsætte den nødvendige tid til at kunne varetage sit hverv eller sin stilling på betryggende vis.

Krav til hæderlighed

Personkredsen omfattet af krav til egnethed og hæderlighed skal til enhver tid have et godt omdømme og udvise hæderlighed, integritet og uafhængighed.

Personer skal anses for at have et godt omdømme og opfylde kravet om hæderlighed, hvis ikke andet er påvist, og hvis der ikke er nogen grund til at nære tvivl om vedkommendes gode omdømme.

Derfor må ingen af de omfattede personer:

- være eller blive pålagt strafansvar for overtrædelse af straffeloven eller den finansielle lovgivning, hvis overtrædelsen indebærer risiko for, at stillingen eller hvervet ikke kan varetages på forsvarlig vis.

- *indgive begæring om eller være under rekonstruktionsbehandling, konkurs eller gældssanering.*
- *på grund af sin økonomiske situation eller via et selskab, som vedkommende har, deltager i driften af eller har væsentligt indflydelse på, have påført eller påføre pensionskassen tab eller risiko for tab.*
- *have udvist en adfærd, der giver grundlag for at antage, at den pågældende ikke kan varetage stillingen eller hvervet på forsvarlig vis.*

Risikostyringssystem

Pensionskassens risikostyringssystem

Bestyrelsen fastlægger de overordnede politikker og retningslinjer for risikostyring. Dette sker med udgangspunkt i forretningsmodellen og strategien samt ud fra en kortlægning af de risikokilder, som pensionskassen påvirkes af.

Risikostyringsfunktionen er ansvarlig for risikokortlægningen, hvori alle relevante risici, som pensionskassen er eksponeret overfor, afdækkes. På baggrund af de identificerede risikokilder i risikokortlægningen udarbejder bestyrelsen en egen vurdering af risiko og solvens.

Risikostyringsfunktionen har ansvaret for pensionskassens risikostyringssystem, og at det afspejler politikker besluttet af bestyrelsen og gældende lovgivning.

Risikostyringssystemet skal kunne kvantificere de væsentlige risici fastlagt i bestyrelsens vurdering af egen risiko og solvens. Endelig skal risikostyringssystemet kunne gøre risikonøgletal og rapportering tilgængelig for hele organisationen og tilsynsmyndigheder.

Bestyrelsen og direktionen modtager rapportering omkring overvågning af risikosystemet som en fast del af den ugentlige og månedlige rapportering til bestyrelsen samt som en integreret del af pensionskassens kvartalsvise rapportering fra investeringsområdet.

Pensionskassen anvender standardmodellen under Solvens II ved opgørelse af kapitalkravet. Standardmodellen udtrykker et beskyttelsesniveau på Value-At-Risk (VaR) med et konfidensniveau på 99,5 pct. og en tidshorisont på 12 måneder. Pensionskassens vurdering er, at risikoprofilen afspejles på betryggende måde i standardmodellen.

Risikokomiteén har en central rolle i pensionskassens risikostyringssystem. I risikokomiteén behandles alle

væsentlige risici samt nye risici i forbindelse med alle pensionskassens aktiviteter. Der udarbejdes endvidere oplæg til forretningsmodel, risikokortlægning, risikovurdering, fastsættelse af depotrente og bonus, afdækningsstrategi samt kriterier for fastsættelse af investeringsstrategi.

Den ansvarlige for risikostyringsfunktionen er ansvarlig for risikostyringsfunktionens rapportering til direktionen. Risikostyringsfunktionen afleverer løbende, dog minimum en gang årligt, en rapport til direktionen, og direktionen sikrer, at risikostyringsfunktionen i nødvendigt omfang og på eget initiativ kan rette henvendelse til bestyrelsen.

Vurdering af egen risiko og solvens (ORSA)

Proces for ORSA

Bestyrelsen udfører mindst én gang årligt en vurdering af egen risiko og solvens som led i risikostyringssystemet. Bestyrelsen sikrer, at vurderingen af egen risiko og solvens foretages ud fra en going concern-forudsætning både på kort og lang sigt.

Politikken for vurderingen er udarbejdet i overensstemmelse med gældende lovgivning og er lavet på baggrund af pensionskassens forretningsmodel, risikokortlægning og risikotolerancerammer. Vurderingen af egen risiko og solvens er tilgængelig for alle ansatte i pensionskassen.

Vurderingen af egen risiko og solvens indeholder en opsamling af de gennemførte processer og risikovurderinger, der har været i årets løb samt en analyse af risici i forretningsmodellen. I vurderingen kortlægges, om det opgjorte kapitalkrav medtager alle væsentlige risikokilder, og om målingen af disse risikokilder er passende. Der foretages endvidere en vurdering af kvaliteten af det anvendte datagrundlag.

Bestyrelsen vurderer pensionskassens mulighed for at overholde kapitalkrav på en tidshorisont på 12 måneder samt en periode, der som minimum svarer til bestyrelsens strategiske horisont. Bestyrelsen beslutter valg af metode, retningslinjer samt parametre, der benyttes til den langsigtede horisont og foretager en vurdering af den anvendte model til opgørelse af solvensrisikoen.

Der foretages følsomheds- og stressanalyser på alle risikomodeler, som har en væsentlig påvirkning på risikoprofilen.

Godkendelse af ORSA

Bestyrelsen gennemgår og diskuterer oplægget til vurderingen af egen risiko og solvens én gang årligt. Rapporten indberettes til Finanstilsynet senest 14 dage efter bestyrelsens behandling.

Solvensbehov i forhold til risikoprofil

Ved beslutninger som påvirker pensionskassens risikoprofil væsentligt bliver der udført en vurdering af egen risiko og solvens. En sådan vurdering beskriver, hvilken effekt beslutningen har på hhv. risikokortlægning, opgørelse af kapitalkravet og kapitalplanen. Dette er tilfældet ved fx nye typer af risici, ændringer til forsikringsprodukter og lignende.

Internt kontrolsystem

Intern kontrol

Formål med intern kontrol

Det interne kontrolsystem skal sikre, at pensionskassen opfylder gældende love og administrative bestemmelser, at selskabet drives effektivt i overensstemmelse med dets formål, samt at finansielle og ikke-finansielle oplysninger er tilgængelige og pålidelige.

Et effektivt kontrolsystem er en vigtig del af pensionskassens fundament for en sund og sikker forretning. Den interne kontrol foretages af operationelle processer, der løbende involverer administrationen, medlemmer af bestyrelsen og alle niveauer af medarbejdere.

Det interne kontrolsystem dækker følgende områder:

- *Administrative procedurer*
- *Regnskabsprocedurer*
- *Den interne kontrolstruktur*
- *Passende rapporteringsrutiner på alle niveauer i pensionskassen.*

Figur 1 illustrerer pensionskassens kontrolsystem.

Intern kontrol i 1. forsvarslinje

Bestyrelsen kontrollerer løbende, at direktionen varetager sine opgaver på betryggende vis i forhold til pensionskassens:

- *Risikoprofil*
- *Politikker*
- *Retningslinjer.*

Bestyrelsen kontrollerer, at direktionen videregiver de fornødne informationer og rapporterer til bestyrelsen, således at bestyrelsen hele tiden har et indgående overblik over pensionskassen og dens risici.

Direktionen kontrollerer løbende, at de enkelte afdelinger varetager deres opgaver på betryggende vis. Dette sker bl.a.

ved mundtlig statusrapportering og løbende skriftlige rapporteringer fra de respektive ledere, herunder med kontrol af at der sker relevant rapportering på uddelegerede arbejdsopgaver. Endelig sker det i form af forretningsgange.

Medarbejdernes arbejde sker i overensstemmelse med delegationer og udstedte forretnings- og arbejdsgange. Kontrol heraf sker løbende, afhængigt af hvor risikobetonet det enkelte område er, enten på dag til dag-basis eller som stikprøvekontrol.

Der er daglig kontrol i alle områder og kontrol af anvisninger/udbetalinger/gennemførelse af transaktioner.

Intern kontrol i 2. forsvarslinje

Kontrol i 2. forsvarslinje foretages af compliancefunktionen.

Compliancefunktionens opgave er at sikre, at den kontrol, der er beskrevet i 1. forsvarslinje, er foretaget, og at forretningsgang m.m. følges af de enkelte medarbejdere, således at risikoen på alle arbejdsopgaver nedsættes.

Den interne kontrol i 2. forsvarslinje indeholder, at compliancefunktionen kontrollerer, at pensionskassen handler i overensstemmelse med lovgivning og interne regelsæt, at politikker, retningslinjer, forretnings- og arbejdsgange er opdateret og sikrer, at medarbejdere er bekendt med indholdet i de for deres arbejde relevante interne og eksterne regelsæt og kontrollerer, at disse følges.

Endvidere kontrollerer compliancefunktionen, om der er uddelegeret i overensstemmelse med reglerne, at der sker rapportering fra medarbejdere til afdelingsleder og derfra til direktionen og evt. bestyrelse, at der sker indrapportering af operationelle hændelser og kontrollerer, at et forretningsområde sikrer, at evt. risiko på grund af særlige omstændigheder søges forebygget, således at fejl kan undgås.

Den interne kontrol i 2. forsvarslinje indeholder, at risikostyringsfunktionen kontrollerer risikostyringssystemets effektivitet og risikoprofil.

Intern kontrol i 3. forsvarslinje

Intern audit og ekstern revision udgør 3. forsvarslinje i pensionskassen.

Intern audit funktionen er outsourcet til ekstern leverandør, mens nøglepersonen for intern audit er ansat i pensionskassen og refererer til direktionen.

Intern audit vurderer, om pensionskassens interne kontrolsystem og andre elementer af ledelsen og styringen af pensionskassen er hensigtsmæssige og betryggende.

Intern audit rapporterer løbende til direktionen, dog mindst én gang årligt.

Ekstern revision gennemfører revision af pensionskassen i henhold til gældende regler for den eksterne revision.

Der henvises til årsrapporten for den eksterne revisions påtegning af regnskabet.

Compliancefunktionen

Compliancefunktionen har sammen med risikostyringsfunktionen en central opgave med overvågning og kontrol af pensionskassen (2. forsvarslinje).

Compliancefunktionens opgave er at opdage og mindske risikoen for, at selskabet bliver pålagt sanktioner, lider tab af omdømme, eller at selskabet eller selskabets kunder lider væsentlige økonomiske tab som følge af manglende overholdelse af lovgivning, markedsstandarder eller interne regelsæt (compliancerisici).

Compliancefunktionen kontrollerer og vurderer, om pensionskassen har metoder og procedurer, der er egnede til at opdage og mindske pensionskassens compliancerisici, og om de foranstaltninger, der træffes for at afhjælpe evt. mangler, er effektive. Compliancerisici omfatter risikoen for pensionskassens manglende overholdelse af gældende lovgivning, markedsstandarder eller interne regelsæt. Compliancefunktionen medvirker i forbindelse med arbejdet til at effektivisere og forbedre interne processer.

Compliancefunktionen identificerer koncernens compliancerisici og vurderer sandsynligheden for og konsekvensen af non-compliance (risikovurdering). Det omfatter også vurdering af konsekvenser af lovændringer for pensionskassen, hvilket sker i samarbejde med den udvidede ledergruppe og de øvrige nøglefunktioner. Funktionen følger og vurderer forretningens implementeringsproces.

Compliancefunktionen rådgiver på forespørgsel bestyrelserne, direktionen og den daglige ledelse om overholdelse af den finansielle lovgivning og til alle medarbejdere ydes rådgivning om forhold, der har betydning for compliancerisici. Den complianceansvarlige er forpligtet til at oplyse direktionen, hvis denne bliver gjort opmærksom på forhold/procedurer, der er eller kan resultere i en lovovertrædelse. Ved indførelse af nye

produkter eller væsentlige ændringer af eksisterende produkter, skal den complianceansvarlige høres og deltage i godkendelsesprocessen.

Intern auditfunktion

Funktionsbeskrivelse

Pensionskassens interne auditfunktion vurderer om det interne kontrolsystem og andre dele af ledelsessystemet er hensigtsmæssigt og betryggende. Intern audit er pensionskassens 3. forsvarslinje.

Den interne auditfunktion varetager følgende opgaver:

- *Indførelse, gennemførelse og opretholdelse af auditplan indeholdende det auditorarbejde, der skal udføres i de kommende år, idet der tages højde for alle pensionskassens aktiviteter og hele ledelsessystemet.*
- *Indberetning af auditplanen til direktionen.*
- *Vurdering af, hvorvidt det interne kontrolsystem er tilstrækkeligt effektivt.*
- *Udstedelse af henstillinger baseret på resultatet af det arbejde, der er udført i overensstemmelse med auditplanen.*
- *Indgivelse af skriftlig rapport om funktionens resultater og henstillinger til bestyrelsen mindst én gang årligt og løbende til direktionen.*

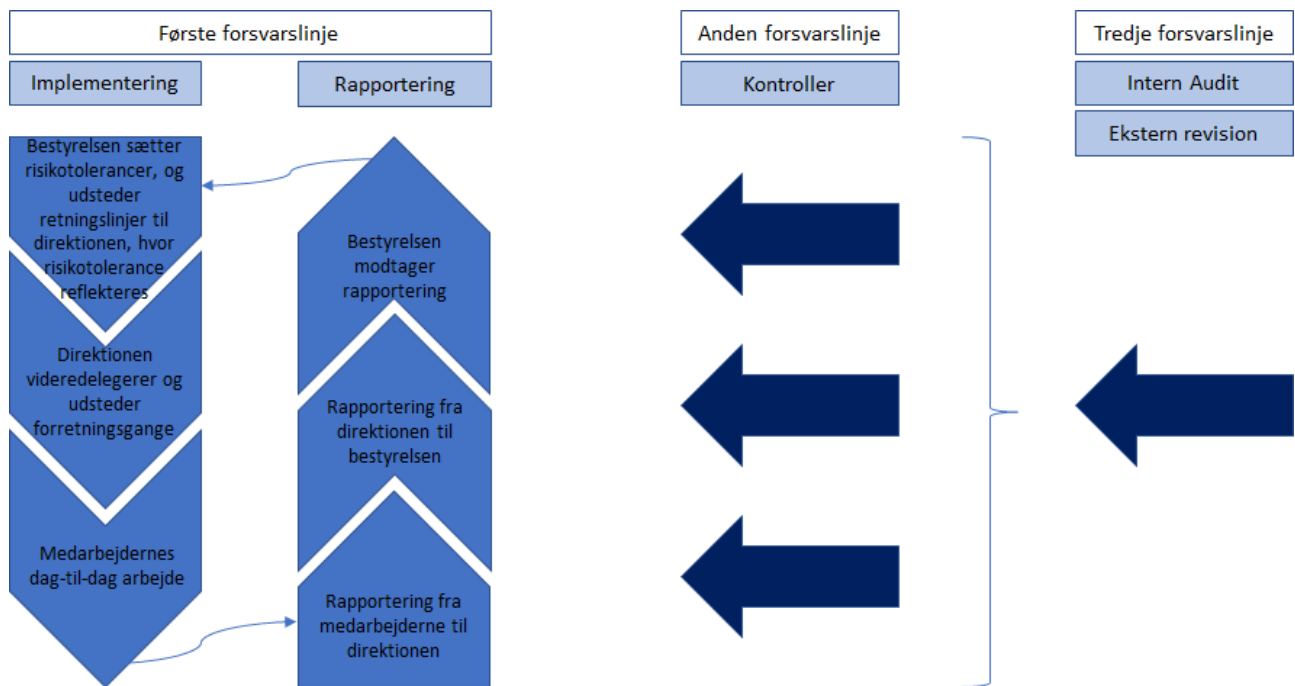
Den interne auditfunktion dokumenterer sit arbejde, således at det er muligt dels at vurdere funktionens effektivitet, samt at foretage en gennemgang af den foretagne audit og dens resultater.

Uafhængighed og objektivitet

Intern auditfunktionen er en uafhængig funktion. Nøglepersonen er således heller ikke nøgleperson for øvrige funktioner.

Nøglepersonen for intern auditfunktionen udfører ikke selv arbejde på de aktiviteter, som er omfattet af auditplanen, eller der på anden måde foretages audit på.

Figur 1: Pensionskassens kontrolsystem

Aktuarfunktion

Funktionsbeskrivelse

Den ansvarshavende aktuar er ansvarlig for aktuarfunktionen.

Tabel 3 viser opgaver, der varetages af den ansvarshavende aktuar.

Aktuarfunktionen udfører de i lovgivningen til enhver tid fastlagte opgaver for aktuarfunktionen, herunder artikel 272 i Kommissionens delegerede forordning (EU) 2015/35.

Den ansvarlige for aktuarfunktionen har det overordnede ansvar for de forsikringsmæssige hensættelser. Aktuarfunktionen vurderer og sikrer, at data, forudsætninger og metode til opgørelsen af forsikringsmæssige hensættelser har den fornødne kvalitet, så opgørelsen er betryggende og retvisende.

Aktuarfunktionen rapporterer til direktionen om:

- *udførte opgaver samt resultatet heraf*
- *eventuelle mangler samt henstilling til afhjælpning af disse*
- *hvorvidt opgørelsen af de forsikringsmæssige hensættelser er troværdige og fyldestgørende, hvilket sker på baggrund af en begrundet analyse ledsaget af en følsomhedsanalyse*
- *den overordnede tegningspolitik, herunder præmiernes tilstrækkelighed*
- *genforsikringsprogrammet*
- *sammenligning og angivelse af væsentlige forskelle i opgørelsen af de forsikringsmæssige hensættelser fra år til år, herunder forklare væsentlig konsekvens af ændringer i data, forudsætninger eller metoder.*

Outsourcing

Politik for outsourcing

Outsourcing defineres som pensionskassens henlæggelse af væsentlige aktiviteter for pensionskassens kerneområder til en ekstern leverandør. Bestyrelsen har udfærdiget en politik for outsourcing af pensionskassens aktiviteter.

Outsourcing af kritiske eller vigtige operationelle funktioner eller aktiviteter kan alene ske efter bestyrelsens beslutning

og er endvidere underlagt indberetning til og tilsyn af Finanstilsynet. Anden outsourcing kan besluttes af direktionen.

Outsourcing sker alene i henhold til skriftlig aftale, der skal godkendes af bestyrelsen, inden aftalen indgås. Det er bestyrelsens ansvar at sikre, at alle kravene til aftaleindgåelsen i henholdsvis outsourcingbekendtgørelsen og Solvens II-forordningen er opfyldt.

I politikken for outsourcing har bestyrelsen i overensstemmelse med gældende lovgivning fra direktionen modtaget en redegørelse om en eventuel kommende leverandør af en outsourcet funktion, ligesom bestyrelsen i eventuelle aftaler er meget opmærksom på, at pensionskassen lever op til de krav til aftalen, som gælder for outsourcing hos finansielle virksomheder.

Bestyrelsen skal medtage outsourcing i pensionskassens risikostyring og interne kontrolsystemer og modtager løbende rapporter om vedrørende de outsourcete aktiviteter.

Vigtige outsourcerede funktioner

Bestyrelsen har tidligere godkendt outsourcing af forvaltningen af medlemssystemet Plexus samt videreoutsourcing af driften af IT-systemet til Atea.

Plexus er et af pensionskassens kernesystemer, som håndterer medlemmernes ind- og udbetalinger samt beregning af pensions- og forsikringsdækninger.

I overensstemmelse med bekendtgørelsen om outsourcing, er outsourcingen anmeldt til Finanstilsynet såvel vedrørende forvaltningen hos Keylane som videreoutsourcingen til Atea som driftsleverandør.

Overordnet er det vurderingen, at samarbejdet med Keylane og Atea fungerer tilfredsstillende og sikrer en pålidelig driftssituation for pensionskassen.

Bestyrelsen har endvidere godkendt outsourcing af intern auditfunktionen til Deloitte. Selskabet forestår intern auditfunktionens arbejde i pensionskassen. Der er løbende rapporter til direktionen og mindst en gang årligt til bestyrelsen.

Andre oplysninger

Administrationsfællesskab

DIP er en del af administrationsfællesskabet P+.

P+ blev oprettet den 18. juni 2015 og er administrationsfællesskab for Danske civil- og akademiingeniørers Pensionskasse (DIP) og Juristernes og Økonomernes Pensionskasse (JØP).

P+ varetager alle administrative funktioner for DIP og JØP og deres tilsammen knap 100.000 medlemmer, herunder fælles medlemssystem og investeringsfællesskab. Administrationsfællesskabet er indgået for at sikre stordriftsfordele og højest mulig kvalitet i ydelserne til medlemmerne af de to pensionskasser.

Medlemmerne af DIP og JØP er medlemmer af to selvstændige pensionskasser og har deres opsparing og investeringer der. Men samtidig nyder de godt af de stordriftsfordele, administrationsfællesskabet giver på både investeringsfronten og i forhold til administrationsomkostninger.

På det organisatoriske niveau har DIP og JØP hver sin bestyrelse, formue og identitet.

Tabel 3: Aktuarfunktionens opgaver

Område	Opgaver
Opgaver i forbindelse med regnskabsaflægning og budgettering	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Opgørelse/kontrol af pensionsmæssige hensættelser ▪ Input til opgørelse af solvens ▪ Input til opgørelse af relevante noter ▪ Input til budget
Risikoanalyser	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dødeligheds- og invaliditetsanalyse ▪ Input til udarbejdelse af kapitalplan og årlig risikovurdering (ORSA-proces)
Rapportering	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Årsrapport til bestyrelsen ▪ Beretning til Finanstilsynet ▪ Udtalelser i relation til nye anmeldelser
Medlemssystem	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Test af nye beregningsformler ▪ Løbende kontrol af eksisterende beregningsformler via regressionstest ▪ Vedligeholdelse af systemparametre
Teknisk grundlag/opgørelsesgrundlag	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sikre overholdelse af eksisterende tekniske grundlag ▪ Sikre, at teknisk grundlag overholder lovgivningen ▪ Input til udarbejdelse af anmeldelser af nye tekniske grundlag mv. ▪ Vurdering af markedsværdiparametre ▪ Input til udarbejdelse af bonusregler og fastsættelse af bonusparametre ▪ Vurdering af behov for genforsikring
Daglige beregninger	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ansvar for principper for helt eller delvist manuelle beregninger samt kontrol heraf
Medlemsinformation	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kontrol af aktuarmæssigt indhold i diverse informationsmaterialer

Risikoprofil

Risikokategorier

Livsforsikringsrisici

Livsforsikringshensættelserne er de penge, der skal sættes til side, for at de lovede pensioner kan udbetales i fremtiden.

De forventede fremtidige ydelser bliver beregnet på baggrund af forudsætninger om, hvor længe medlemmerne lever, og hvor stor risikoen er, for at de bliver invalide.

Risikoen opstår både ved, at de faktiske forudsætninger omkring gennemsnitlige levetider osv. er anderledes end dem, der er brugt ved beregningerne (systematisk risiko), og ved at de faktiske risikoforløb svinger omkring middelværdierne (usystematisk risiko).

Pensionskassen har identificeret følgende livsforsikringsrisici: Levetidsrisiko, dødelighedsrisiko, invaliderisiko, livsforsikringsoptionsrisici, omkostningsrisici, livsforsikringskatastroferisici samt risici ved fastsættelse af kollektive forudsætninger. Her kvantificeres og kontrolleres risiciene ud fra standardmodellen under Solvens II. Kapitalkravene fra disse risici opgøres i standardmodellen, og opgørelsen af risici kan ses af tabel 4.

Tabel 4: Kvantificering af forsikringsrisici

Tal i mio.kr.	2018	2017
Dødelighed	1	1
Levetidsrisici	999	940
Invalide- og sygdomsrisici	81	59
Optionsrisici	8	7
Omkostningsrisici	149	143
Livsforsikringskatastroferisici	3	3
I alt før diversifikationseffekter	1.242	1.152
Diversifikation	-183	158
Forsikringsrisici i alt	1.059	994

Markedsrisici

Markedsrisiko er risikoen for, at pensionskassens aktiver, fx obligationer, aktier, ejendomme og alternativer investeringer (illikvide) taber værdi som følge af udsving på kapitalmarkederne. Markedsrisiko findes også ved opgørelsen af hensættelserne til markedsværdi, da denne er rentefølsom. Det betyder, at hensættelserne skifter værdi, når markedsrenterne ændrer sig, og det kan blive nødvendigt at hensætte mere.

Pensionskassen har eventualforpligtelser, som fx kan være bindende aftaler om fremtidige investeringer. Sådanne tilsagn finder ofte sted i forbindelse med alternative investeringer, hvor man binder sig til at sende penge, når manageren har fundet det ønskede aktiv. Da pensionskassen er forpligtet til at investere, vil der inden for solvensopgørelsesperioden måske opstå markedsrisiko på et aktiv, som endnu ikke fremgår af balancen. Ud over disse tilsagn vurderes det ikke, at der findes ikke-balanceførte poster, da alle aktiver og forpligtelser skal optages til markedsværdi i regnskabet.

Ved vurderingen af markedsrisici benytter pensionskassen "look through"-princippet, når risikoen på fonde og ikke-diskretionære mandater vurderes. Det betyder, at pensionskassen skal indhente oplysninger om de underliggende aktiver, og detaljeringsgraden skal være tilstrækkelig til at fange alle væsentlige risici. Ved investeringer i fonde bliver der taget højde for eventuel gearing i opgørelsen af kapitalkravet.

Pensionskassen har fastsat risikobaserede rammer og retningslinjer for alle markedsrisici. Dette er sket på baggrund af Prudent Person vurderingen af investeringsstrategien og Pension-at-Risk analysen, hvorudfra bestyrelsen har besluttet risikoprofilen i pensionskassen. Pensionskassen har rammer for totalrisikoen, primære samt øvrige risikokilder og afledte risici. Risikorammerne fokuserer på det forventelige tab i en 20-års begivenhed ud fra sammensætningen af porteføljen.

Rente- og inflationsrisici

Renterisiko er kurspåvirkningen af pensionskassens markedsværdi af rentefølsomme fordringer og rentefølsomme hensættelser, når renteniveauet ændrer sig.

Den nominelle rente består af inflation samt realrente. Pensionskassen kan have aktiver og passiver, der kun har følsomhed over for den ene del af det samlede renteniveau. Pensionskassens beholdning af rentefølsomme investeringsaktiver er primært eksponeret mod danske renter og eurorenter

Opgørelsen tager udgangspunkt i, at de enkelte aktiver og hensættelser er følsomme over for landespecifikke renter. Danske renteswaps er følsomme over for udviklingen i danske swaprenter, hvorimod europæiske swaps er følsomme over for udviklingen i europæiske swaprenter.

Tabel 5: Kvantificering af markedsrisici

Tal i mio.kr.	2018	2017
Rente- og inflationsrisici	1.531	133
Aktierisici	5.741	6,794
Ejendomsrisici	1.076	882
Valutarisici	1.080	1,606
Kreditspændsrisici	1.973	1,157
Koncentrationsrisici	68	0
I alt før diversifikationseffekter	11.468	10,572
Diversifikation	-2.038	-1,635
Markedsrisici i alt	9.430	8,937

Note: Kvantificeringen af markedsrisici er foretaget i et scenarie med faldende renter idet dette afstedkommer den laveste solvensgrad, for 2018. Ultimo 2017 er kvantificeringen af markedsrisici foretaget i et scenarie med stigende renter, Scenarieskiftet påvirker rente og inflationsrisiko tallet.

Aktierisiko

Aktierisiko er kurspåvirkningen af pensionskassens markedsværdi af børsnoterede, unoterede kapitalandele og derivater ved udsving på de finansielle kapitalmarkeder.

Pensionskassen har for alle typer aktier en benchmarkallokering, ligesom der også er rammer for minimums- og maksimumseksponeringer

Pensionskassens eksponeringer mod private equity-segmentet er primært via Fund-of-Funds, som er med til at skabe en underliggende portefølje af investeringer, som er bredt diversificeret mht. sektorer og regioner.

Pensionskassen har ikke investeringer i aktierelaterede hedgefonde eller råvarefonde.

Ejendomsrisici

Ved investering i fast ejendom påtages ejendomsrisiko, som er risikoen for, at markedsværdien af ejendommene falder.

Pensionskassens benchmark for investering i ejendomme sikrer, at ejendomsporteføljen er bredt diversificeret mht. investeringsstil, sektor og geografi og med en stor eksponering mod Danmark og Europa.

Valutarisici

Ved investering i aktiver i udenlandsk valuta bliver pensionskassen eksponeret over for valutakursrisiko.

Valutakursrisiko er risikoen for fald i pensionskassens aktiver og passiver i danske kroner, hvis valutakurser falder i forhold til danske kroner. Pensionskassens forpligtelser er alle i

danske kroner, så der er udelukkende valutarisiko på investeringsaktiverne.

Ved investering i aktiver i udenlandsk valuta afdækkes valutarisikoen via derivater. Pensionskassens beholdning af investeringsaktiver efter valutaafdækning ligger i overvejende grad i danske kroner og euro. Den resterende del af investeringsporteføljen er fordelt på et stort antal valutaer og vurderes veldiversificeret på valutaområder.

Bestyrelsen har vedtaget retningslinjer for, hvorledes den rullende valutaafdækning skal implementeres i pensionskassen.

Kreditspændsrisici

Kreditspændsrisici er risikoen for udvidelse af merforrentningen imellem sikre statsobligationer og mere usikre obligationer som erhvervsobligationer, realkreditobligationer og usikre statsobligationer.

Merforrentningen på de usikre obligationer er et udtryk for den risikopræmie, som markedet kræver, for at påtage sig risikoen for at udstederen ikke honorerer sine forpligtelser, det vil sige kuponbetalinger og afdrag.

Når markedet ønsker en større kompensation i form af stigende risikopræmier, medfører det, at kursen på obligationerne falder, og der opstår et tab på obligationen. Markedet kræver stigende risikopræmier/merrente, når fx udstederens rating bliver nedgraderet.

Pensionskassens investeringer i obligationer/lån med kreditrisiko falder i syv naturlige kategorier:

- *Danske realkreditobligationer*
- *Udenlandske statsobligationer inden for EU*
- *Udenlandske statsobligationer uden for EU*
- *Virksomhedsobligationer*
- *Ikke-noterede lån til private, virksomheder eller ejendomsfinansiering*
- *Derivater*
- *Strukturerede krediteksponeringer.*

Pensionskassen har et benchmark for kreditobligationer, ligesom der også er rammer for minimums- og maksimumseksponeringer for alle typer kreditobligationer. Benchmarket er fastsat ud fra et ønske om en bred eksponering til det globale kreditmarked. Endvidere er der opstillet rating- og regionsrammer for at øge diversifikationen.

Koncentrationsrisici

Koncentrationsrisiko opstår, hvis pensionskassen har eksponeringer mod en enkelt udsteder – både inden for obligationer, aktier og derivater.

Et klassisk eksempel er markeder, som er domineret af en eller to store udstedere, og hvor pensionskassens benchmark er baseret på markedsvægte. Fx kan investeringer i danske realkreditobligationer have risiko for at medføre koncentrationsrisiko, da markedet er domineret af to store udstedere af realkreditobligationer.

Pensionskassen har ud over eksponering mod enkeltudstedere identificeret tre typer af koncentrationsrisici - geografisk risikokoncentration, branchemæssig risikokoncentration samt koncentrationsrisici ved sikkerhedsstilling. Disse indgår alle i pensionskassens risikokortlægning, og der er fastsat rammer for alle typer i pensionskassens investeringsretningslinjer.

Øvrige markedsrisici

Øvrige markedsrisici defineres som risici, der er anderledes af natur, og som kan påføre pensionskassen et tab. Eksempel på sådanne risici kunne være juridisk, politisk, skattemæssig, klima, optionsrisici mv.

Kendetegnende for nogle disse risici er, at de ofte er afledt af en specifik investering, samt at de for det meste ikke kan afdækkes i det finansielle marked. Pensionskassen søger derfor at minimere risikoen ved at foretage en grundig due diligence.

Samlet set er vurderingen, at disse risici ikke udgør en væsentlig påvirkning på opgørelsen af solvenskravet.

Likviditetsrisici

Ved likviditetsrisici forstås risici som følge af tidsmæssige forskelle mellem indgående og udgående pengestrømme. Disse risici vil dog ofte kunne afdækkes ved andre foranstaltninger end at øge kapitalen. En lille kapital kan dog vanskeliggøre mulighederne for at låne penge på pengemarkedet.

I forsikrings- og pensionselskaberne er de udgående betalingsstrømme skadeserstatninger og pensionsydelse. Likvider til at dække udbetalingerne kan fx komme via de løbende præmieindbetalinger, kuponbetalinger fra obligationer, dividendebetalinger på aktier eller salg af aktiver. Likviditetsrisiko opstår, hvis de indgående betalinger i en periode ikke kan dække de udgående, og det derfor er nødvendigt at låne penge.

Pensionskassen har fastsat rammer for placering i likvide hhv. illikvide investeringer, som er afpasset pensionskassens forretningsmodel, afløb af bestande og den forventede vækst i pensionskassen samt det nuværende forhold imellem præmier og ydelser i pensionskassen.

Investering i illikvide fonde medfører, at pensionskassen påtager sig eventualforpligtelser i form af tilsagn om investering i fondene i fremtiden. Retningslinjerne på investeringsområdet er fastsat således, at pensionskassens eventualforpligtelser ikke udgør en risiko for likviditeten i pensionskassen.

Modpartsrisici

Ved modpartsrisici forstås risikoen for at pensionskassen påføres et tab ved konkurs/default af finansiel modpart.

Foruden grænsen på kontantindeståender samt ved brug af juridiske aftaler minimeres modpartsrisikoen ved en risikoberegning for hver af pensionskassens finansielle modparter. Beregningen er et estimat for modpartsrisikoen, under antagelse af at den enkelte modpart går konkurs.

Pensionskassen minimerer så vidt muligt kontantindestående hos bankerne og spreder derivathandler på tværs af pensionskassens modparter. Ved sædvanlig omsætning af kontanter og værdipapirer anvendes i størst muligt omfang princippet "levering mod betaling", hvorved denne del af modpartsrisikoen minimeres til et meget lavt niveau.

Pensionskassen anvender CLS (Continuous Linked Settlement) i forbindelse med afvikling af valutatransaktioner. Kontantindestående placeres i pengeinstitutter, der er underlagt Finanstilsynet eller tilsvarende myndighed i medlemslande af EU, som har en kreditvurdering på minimum BBB.

For at begrænse risikoen på kontantindeståender er der fastsat maksimale rammer for kontantindestående.

Pensionskassens derivathandler er enten børsnoterede, hvor modparten er en børs, eller OTC, hvor modparten er en bank. For derivathandler har pensionskassen krav om at reducere modpartsrisikoen mest muligt.

Pensionskassen benytter standardiserede rammeaftaler, fx ISDA og GMRA, når der handles derivater. Repo-aftaler handles som udgangspunkt under GMRA-aftale, men kan afhængigt af modparten også handles under ISDA. Den væsentligste reduktion af modpartsrisikoen er i derivataftalerne sikret ved CSA-aftalen, som regulerer udveksling af sikkerhed (kollateral) i forhold til værdien af derivathandlerne.

Pensionskassen skal i CSA-aftalerne sikre, at der sker udveksling af aktiver i form af kontanter, statsobligationer eller realkreditobligationer med høj kreditvurdering.

Pensionskassen har eksplicitte rammer for modpartsrisiko på modparter.

Operationelle risici

Operationelle risici er risikoen for tab som følge af u hensigtsmæssige eller mangelfulde interne procedurer, menneskelige fejl og systemfejl eller som følge af udefrakommende begivenheder. Operationelle risici omfatter endvidere juridiske risici. Ved juridiske risici forstås de risici, som virksomheden er eksponeret overfor i forbindelse med udformningen og indholdet af de kontrakter, der er indgået.

Eksempler på operationelle risici er:

- *Usikkerheder vedrørende registreringssystemer. Dette hænger sammen med registreringernes omfang, relevans, aktualitet og samspillet mellem forsikringssystemerne, finanssystemet og betalingsystemerne.*
- *En tilkendt forsikringsydelse ikke udbetales i tide pga. af fejl. I det tilfælde skal pensionskassen betale strafrenter. Strafrenterne vil være en omkostning som følge af operationelle fejl.*
- *Operationelle fejl på investeringsområdet vil typisk være fejl, hvor eksempelvis investeringsmedarbejderen køber i stedet for sælger et aktiv – omkostningen ved at omgøre transaktionen er en operationel risiko.*
- *Tab på Unit link-området såfremt medlemmets penge ikke faktisk investeres på samme tidspunkt, som det fremgår af forsikringssystemerne.*

Til vurderingen af operationelle risici anvender pensionskassen opsamlede erfaringer om tab ved operationelle risici. Usikkerhed om de fremtidige tabs størrelse ved operationelle risici vil give anledning til overvejelser om et højere individuelt solvensbehov.

Pensionskassen har i sin IT-beredskabsplan taget hånd om, hvordan driften af pensionskassen fortsættes i tilfælde af brand af administrationsbygninger o. lign. Risikoen for videreførelse af den primære drift i pensionskassen anses derved at være afdækket vha. beredskabsplaner og forretningsgange.

Pensionskassen har udarbejdet en politik for nøglepersoner, således at opsigelser, sygdom mv. hos nøglepersoner i

administrationen er håndteret. Således er risici for operationelle fejl på baggrund heraf minimeret.

Beregningen i standardmodellen for operationelle risici overvurderes, da det antages, at alle fejl dækkes alene i basiskapitalen. Fx vil operationelle fejl i forvaltningen af pensionskassens aktiver kunne dækkes forholdsmæssigt i pensionskassens kontributionsgrupper.

Kontrolrisici

Ved kontrolrisiko forstås risikoen for at der opstår tab som følge af mere eller mindre begrænsede styrings- og kontrolværktøjer.

Kontrolmiljøet er en samlebetegnelse for de ressourcer, virksomheden anvender til at minimere de risici, der er ved at udøve finansiell virksomhed. Virksomheden skal foretage en kvalitativ vurdering af sit kontrolmiljø.

Kontrolmiljøets kvalitet er resultatet af aktive ledelsesvalg. Bestyrelsen vurderer derfor bl.a. følgende:

- *Ledelsens evner og overblik, den faglige viden i organisationen, afhængighed af nøglepersoner, omfanget af instrukser og skriftlige forretningsgange, omfanget af risikostyring, funktionsadskillelse, interne kontroller og uafhængig rapportering m.m. samt kvaliteten af virksomhedens styrings- og kontrolværktøjer.*
- *Om de skriftlige forretningsgange, funktionsadskillelse, interne kontroller og ledelsesrapportering om risici i virksomheden anvendes aktivt som led i risikostyringen.*
- *Samspelet mellem bestyrelse, direktion og andre ledelsesniveauer, herunder den generelle organisering af virksomheden samt viden og ekspertise på udvalgte risikoområder.*

Risici for hvidvask og terrorfinansiering

Hvidvask defineres i hvidvaskloven (§ 4) som:

- *Uberettiget at modtage eller skaffe sig eller andre del i økonomisk udbytte, der er opnået ved en strafbar lovovertrædelse.*
- *Uberettiget at skjule, opbevare, transportere, hjælpe til afhændelse eller på anden måde efterfølgende virke til at sikre det økonomiske udbytte fra en strafbar lovovertrædelse.*
- *Forsøg på eller medvirken til sådanne dispositioner.*

En terrorist defineres som en person, der gennem pensionskassen forsøger at finansiere terrorisme med penge, der kan stamme fra både lovlige og ulovlige aktiviteter.

Karakteristisk for hvidvasktransaktioner er, at de har til formål at skjule midlernes oprindelse gennem en sløringsproces. Det er ikke nødvendigvis en kompliceret proces, og de fleste vil kun være inde over en mindre del af processen. Det er nok, at man kortvarigt tillader en person at deponere penge på sin konto eller i sin boks eller bare opbevarer dem, eller at man overfører eller omveksler et beløb. Især ved større beløb kan der være tale om en mere kompliceret kæde af transaktioner.

Risici vedr. hvidvask kontrolleres af den hvidvaskansvarlige i pensionskassen.

Pensionskassen anses for at være et lavrisiko-område for hvidvask på baggrund af følgende forhold:

- *Næsten alle pensionsordninger er etableret som led i ansættelsesforhold, og beskatning er høj ved genkøb af skattefradragsberettigede ordninger.*
- *Genkøbsmulighed er begrænset dels af pensionskassens egne regler, dels af de offentlige overenskomster.*
- *Pensionskassen har få individuelle ordninger.*
- *Ind- og udbetalinger sker altid via danske banker.*

Dog er pensionskassen særlig opmærksom på pensionsordninger uden fradragsret, hvor der er strengere krav til legitimation og overvågning.

Det vurderes, at pensionskassen ikke er eksponeret over for risiko for terrorfinansiering.

Ny hvidvasklovgivning trådte i kraft den 26. juni 2017. I forbindelse hermed har pensionskassen øget overvågning af kundeforholdene, særligt for de medlemmer, der er omfattet af de nye regler for politisk eksponerede personer (PEPs) i Danmark, deres nærmeste pårørende og samarbejdspartnere.

Andre væsentlige risici

Pensionskassen har ud over de ovenfor nævnte risikokilder identificeret følgende risikokilder: Omdømmerisici, strategiske risici, koncernrisici, indtjeningsrisici, vækstrisici, politiske risici, risici for bindinger på investeringsstrategien, risici ved solvensinduceret risikoomlægning, samt modelrisici

Fælles for disse risikokilder er, at de ikke indgår i standardmodellen under Solvens II.

Pensionskassen forholder sig til samtlige af disse risikokilder i den årlige risikokortlægning, ligesom risikokilderne også kvantificeres og kontrolleres.

Ingen af risikokilderne er vurderet til at have en væsentlig påvirkning af opgørelsen af solvenskravet.

Risikoeksponering

Vurdering af risici

Bestyrelsen arbejder kontinuerligt på at sikre et stabilt og sikkert risikostyringsmiljø, hvor rollerne er klart fordelt og følger faste procedurer. Målet med risikostyringsmiljøet er at understøtte pensionskassens langsigtede mål og strategier. Bestyrelsen foretager minimum hvert år en samlet risikovurdering, der suppleres af en række bilag, hvoraf en del indsendes til Finanstilsynet. Bestyrelsen behandler i henhold til bekendtgørelse om ledelse og styring af forsikringselskaber mv. alle bilag minimum én gang årligt.

Oversigten i tabel 6 beskriver bilagenes samlede risikovurdering.

Væsentligste risici i perioden

Pensionskassens væsentligste risici i perioden er afspejlet i standardmodellen under Solvens II. Herudover er der i den årlige risikokortlægning identificeret og kvantificeret en række risikokilder, som påvirker pensionskassens risikoprofil.

Pensionskassens risikoprofil domineres af markedsrisiko og i mindre grad af livsforsikringsrisici. Dette er i tråd med pensionskassens forretningsmodel og strategi.

Markedsrisici udgøres primært af aktierisiko, mens kreditspænds-, valuta- og renterisiko giver mindre risikobidrag. Rente- og inflationsrisici udgør kun en meget lille del af de samlede markedsrisici. Livsforsikringsrisici udgøres i overvejende grad af levetidsrisiko.

Ved opgørelse af risici i standardmodellen anvendes der korrelationer på mellem 0 og 0,75 mellem de forskellige risikokilder. Den underliggende antagelse bag dette er, at alle aktivklasser ikke rammes af de angivne stød med fuld kraft samtidigt. I risikomæssig sammenhæng giver dette en diversifikationseffekt, som ses af figur 2 og figur 3 side 21. Diversifikationseffekten afspejler også, at pensionskassen

har sammensat en veldiversificeret portefølje bestående af mange forskellige aktiver med komplementære egenskaber.

Figur 2 og figur 3 side 21 illustrerer kapitalkrav beregnet ud fra standardmodellen under Solvens II i forhold til den kortlagte risikoprofil.

Prudent person princippet

Alle pensionskassens aktiver er investeret i overensstemmelse med prudent person-princippet i artikel 132 i direktiv 2009/138/EF.

Prudent person-princippet indebærer, at pensionskassen alene må investere i aktiver, hvortil der knytter sig risici, som det pågældende selskab kan identificere, måle, overvåge, forvalte, kontrollere og rapportere om. Prudent person-princippet sikres blandt andet ved, at pensionskassen løbende analyserer sammenhængen mellem det forventede afkast på aktiverne og medlemmernes forventede betingede pensioner på forskellige tidshorisoner (kort, mellemlang og lang sigt). Der foretages to typer af analyser i forbindelse med fastsættelse af investeringsstrategien.

- *Afkastanalyser: Kvantificerer sandsynligheden for, at den valgte investeringsstrategi kan leve op til de udmeldte betingede pensioner på kort til mellemlang sigt (1 til 5 år). Analysen bruges til at estimere risikoen for, at pensionskassen inden for en kort og mellemlang årrække ikke kan leve op til anvendte beregningsrenter i opgørelsen af de betingede pensioner.*
- *Pension-at-Risk (PaR) analyse: Kvantificerer risikoen for, at den valgte investeringsstrategi ikke vil kunne leve op til de udmeldte betingede tillægspensioner på langt sigt. PaR er baseret på det forventede betingede pensions-cash flow, som sammenholdes med det forventede afkast af aktiverne ved den valgte investeringsstrategi.*

Pension-at-Risk modellen indgår i den løbende overvågning af pensionskassens risikosystem.

Pensionskassen har løbende overvågning og rapporteringen for samtlige aktiver, i henhold til Prudent person princippet.

Tabel 6: Beskrivelse af risikovurderingen

Bilag	Beskrivelse
1. Risikoidentifikation i forretningsmodellens risikodimensioner	Identifikation af overordnede risici i forhold til pensionskassernes forretningsmodel; med fokus på områder hvor bestyrelsen prioriterer at opnå særlig belysning.
2. Kortlægning af risikokilder	Kortlægning af alle risici, som pensionskassen er eksponeret overfor, samt vurdering af om risiciene er en trussel mod basiskapitalen samt om risiciene er omfattet af Solvens II standardmodellen.
3. Kvantificering af risikokilder udenfor standardmodellen	Kvantificering af de risikokilder, der ikke er en del af standardmodellen, og opgørelse af et kapitalkrav hvor der tages højde for disse ekstra risikokilder.
4. Kortlægning og kvantificering af operationelle risici	Kortlægning af alle operationelle risici, som pensionskassen er eksponeret overfor.
5. Følsomheder og reverse stresstest	Følsomheder og reverse stresstests af de forskellige moduler i standardmodellen, identisk med dem der leveres i kvartalsrapporterne.
6. Kapitalplan og kapitalnødplan	Beskrivelse af pensionskassens kapitalplan og kapitalnødplan.
7. Likviditetsplan	Den ved anvendelse af VA-tillægget påkrævede likviditetsplan.
8. Kortlægning af risikojusterende handlinger	Beskrivelse af de identificerede mulige risikojusterende handlinger og instrumenter i pensionskassen.
9. Rapport fra risikostyringsfunktionen til direktionen	Årlig rapportering fra risikofunktionen.
10. Vurdering af administrationens organisation	Beskrivelse af ressourcer og kompetencer, bl.a. vedr. pensionskassens risikostyrings-compliance, aktuar- og intern auditfunktion.
11. Pensionskassens forsikringsforhold	Pensionskassens erhvervsmæssige forsikringsforhold.
12. Politik for risikostyring	Pensionskassernes politik for risikostyring.
13. Politik for egen vurdering af risiko og solvens	Pensionskassernes politik for egen vurdering af risiko og solvens.
14. Retningslinjer for risikostyring	Pensionskassens retningslinjer for risikostyring.
15. Rapportering af operationelle fejl	Rapport over årets operationelle fejl og deres konsekvenser.

Risikokonzentration

Rammer for risikokonzentration

Pensionskassen har i retningslinjer for investering opstillet klare rammer for risikokonzentration. Rammerne har til formål at sikre, at pensionskassen spreder sine investeringer på en måde, der diversificerer risikoen og begrænser koncentrationsrisikoen i enkeltaktier, udstedere, regioner, brancher, modparter etc.

For hver risikotype er angivet det overordnede benchmark samt de investeringer, der falder under den pågældende aktivklasse. For hver investering er specificeret følgende fem parametre:

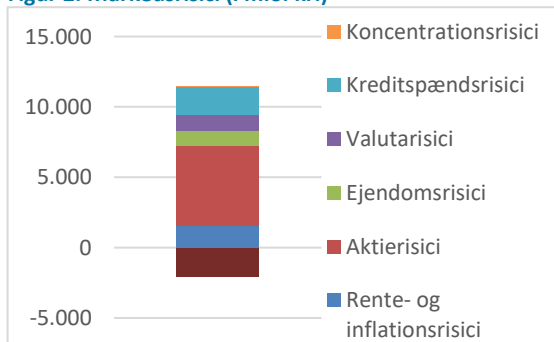
- *Minimumsvægt, der angiver minimumsvægt i forhold til balancen.*
- *Maksimumsvægt, der angiver maksimumsvægt i forhold til balancen.*
- *Benchmarkvægt, der angiver den strategiske benchmarkvægt i forhold til balancen.*
- *Likviditet, der med likviditetsscore angiver, hvor likvid den gennemsnitlige investering er.*
- *Modpartsrisiko, der angiver, hvorvidt handlen påfører pensionskassen modpartsrisiko.*

Risikobaseret investering

Pensionskassen arbejder med at anskue investeringsprocessen ud fra den enkelte investerings risikobidrag og risikopåvirkning til den samlede portefølje. Herigennem bliver det tydeligt, hvordan risikoen er koncentreret, og diversifikationsgevinsterne fordeler sig.

På sigt er det hensigten at styre investeringer og porteføljesammensætning ud fra et ønske om risikoeksponering fra aktivklasser til risikofaktorer og optimal udnyttelse af risikobudget ud fra ønsker om afkast- og risikoprofil. Risikofaktorer og risikobudget vil være tilpasset pensionskassens forretningsmodel.

Figur 2: Markedsrisici (i mio. kr.)

Overgangen til risikobaseret investeringsproces forventes at ske gradvist og vil forløbe sideløbende med den nuværende investeringspolitik. Det er forventeligt, at nogle af investeringsretningslinjerne på sigt vil blive justerede.

Risikokonzentration på udstederniveau

Pensionskassen forholder sig endvidere til risikokonzentration på udstederniveau.

Eksponeringen til pensionskassens tre største udstedere af obligationer udgør mindre end 20% af balancen.

Risikoreduktion

Genforsikring

Pensionskassen anvender ikke genforsikring.

Aktieafdækning

Pensionskassen anvender aktiefutures til at regulere eksponeringen til aktiemarkedene, herunder også lejlighedsvis afdækning af aktierisikoen.

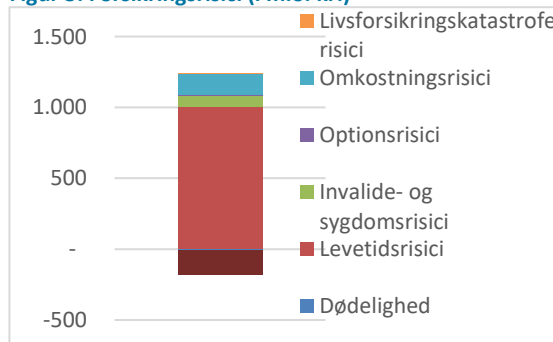
Alle aktiefutures har en løbetid på 3 mdr. Imidlertid er det en del af pensionskassens politik og retningslinjer, at derivataftaler med løbetid på under 12 måneder fornyes ved udløb. Derfor indregnes solgte aktiefutures med deres fulde eksponering – hvilket også afspejler de faktiske gevinst/tab ved store markedsudsving.

Pensionskassen handler kun OTC-derivater med modparter, hvor der er indgået en ISDA-aftale. ISDA-aftalerne understøtter den juridiske gyldighed af derivatkontrakter og dermed de risikobegrænsende foranstaltninger, som anvendes af pensionskassen.

Valutaafdækning

Pensionskassen anvender systematisk valutaafdækning ved hjælp af valutaterminskontrakter til at afdække pensionskassens valutarisiko.

Figur 3: Forsikringsrisici (i mio. kr.)

Valutaterminerne har typisk en løbetid på 1-3 måneder. Imidlertid er det en del af pensionskassens politik og retningslinjer, at derivataftaler med løbetid på under 12 måneder fornys ved udløb. Derfor indregnes valutaterminskontrakter med deres fulde eksponering – hvilket også afspejler det faktiske gevinst/tab ved store markedsudsving.

Pensionskassen handler kun OTC-derivater med modparter, hvor der er indgået en ISDA-aftale. ISDA-aftalerne understøtter den juridiske gyldighed af derivatkontrakter og dermed de risikobegrænsende foranstaltninger, som anvendes af pensionskassen.

Den væsentligste basisrisiko ved valutaafdækning er modpartsrisiko, hvilket er minimeret ved brug af CSA-aftaler og afvikling under CLS.

Renteafdækning

Pensionskassen benytter derivater til afdækning af pensionskassens renterisiko på aktiverne. Alle rentederivater handles under ISDA-aftalegrundlag (eller aftalegrund af tilsvarende standard) med tilhørende markedskonforme CSA-vilkår.

Det mest likvide marked for derivater er euromarkedet. Dermed opnås en basisrisiko, i forbindelse med at danske- og euroswaprenter ikke bevæger sig parallelt, hvis pensionskassens afdækning er baseret i eurorenter.

Modpartsrisikoen er minimeret ved brug af CSA-aftaler.

Kreditafdækning

Pensionskassen benytter derivater til afdækning af kreditrisiko på pensionskassens kreditobligationer. Alle kreditderivater er i pensionskassen handlet under ISDA-aftalegrundlag med tilhørende markedskonforme CSA-vilkår. CDS'er handles typisk med en længde på 5 år.

De væsentligste basisrisici er juridiske risici, det vil sige, at derivatkontrakten er udformet med korrekte og nødvendige formuleringer, fx korrekte defineret kreditevents samt modpartsrisiko, som er minimeret ved brug af CSA-aftaler.

Forventet fortjeneste i fremtidige præmier

De fremtidige præmier indeholder ikke andele, som modsvarer forventet fremtidig fortjeneste.

Risikofølsomhed

Pensionskassen beregner følsomheder for væsentlige risici. Følsomhedsanalyserne regnes som "reverse stress test", hvor de enkelte risikokategorier vurderes i forhold til en solvensdækning på henholdsvis 150 pct. og 100 pct. Stresstestene angiver, hvor stort et stress der skal til, før solvensdækningen falder til hhv. 150 pct. og 100 pct.

Med solvensdækning menes størrelsen af den tilstrækkelige basiskapital i forhold til det individuelle solvensbehov. En solvensdækning på 100% svarer til at pensionskassens basiskapital kun lige matcher solvensbehovet.

Resultatet af risikofølsomhederne indberettes til Finanstilsynet.

Tabel 7: Risikofølsomhed

	Solvensdækning 125 %	Solvensdækning 100 %
Renterisici	Fald i renten på 2.00 % medfører en overdækning på 220 %	-
Aktierisici	Tab på aktiemarkedene på 62 %	Tab på aktiemarkedene på 67 %
Ejendomsrisici	Tab på 100% i ejendomsmarkedet medfører en overdækning på 215 %	-
Kreditspændrisici på danske stats-, index- og realkreditobligationer	Tab på 71%	Tab på 78%
Kreditspændrisici på øvrige stats -, og realkreditobligationer	Tab på 100% medfører en overdækning på 220%	-
Kreditspænd på øvrige obligationer, securitiseringer og kreditderivater	Tab på 94%	Tab på 100% medfører en overdækning på 101%
Valutaspændrisici	Ændring på 100% i valutaspænd mod DKK på de tre valutaer med størst åben eksponering medfører en overdækning på 166%	-
Modpartsrisici	Nedskrivning af kollateral til nul medfører solvensdækning på 225%	-
Levetidsrisici	Fald i dødelighedsintensiteter på 81%	Fald i dødelighedsintensiteter på 85%
Livsforsikringsoptionsrisici	Optionssandsynligheder sat til 0% medfører en overdækning på 220%	-

Værdiansættelse til solvensformål

Aktiver

Aktivklasser

Investeringsaktiver

Finansielle investeringsaktiver, som omfatter investeringsforeningsandele, obligationer, investeringer i tilknyttede og associerede virksomheder, kapitalandele og afledte finansielle instrumenter, måles til dagsværdi på balancedagen.

For alle noterede investeringsaktiver, hvor der eksisterer transparente, handelsbare markeder med daglig prisfastsættelse, foretages værdiansættelsen med udgangspunkt i sidst kendte markedspris på balancedagen.

Pensionskassens unoterede investeringsaktiver kan opdeles i direkte investeringer og fondsinvesteringer.

Direkte investeringer

Investeringsejendomme måles efter første indregning til dagsværdi. Dagsværdi beregnes med udgangspunkt i afkastmetoden, og ejendommens dagsværdi fremkommer på baggrund af ejendommens driftsafkast og et til ejendommen knyttet forrentningskrav (afkastprocent). Til understøttelse af dagsværdiopgørelsen er der indhentet eksterne mæglervurderinger.

Kapitalandele i tilknyttede og associerede virksomheder er opgjort efter koncernens regnskabspraksis og måles til den forholdsmæssige andel af den regnskabsmæssige indre værdi med udgangspunkt i virksomhedens senest aflagte regnskab. Virksomhederne er underlagt revision fra anerkendte revisorer. De tilknyttede og associerede virksomheder beskæftiger sig med investering i danske ejendomme samt børsnoterede og unoterede aktier.

Koncerninterne lån ydes i henhold til skriftlige aftaler og er på markedsvilkår. Udlån til tilknyttede og associerede selskaber måles til amortiseret kostpris.

Fondsinvesteringer

Fondsinvesteringer omfatter fonde med unoterede aktier, kreditfonde, infrastrukturfonde, skovfonde samt fonde med ejendomme. Værdiansættelsen foretages med

udgangspunkt i de års- og kvartalsrapporter, som modtages fra fondsforvalterne på de individuelle investeringer. Fondene er underlagt revision fra anerkendte revisorer. Rapporterne sendes med en tidsforskydning, så værdiansættelsen korrigeres for eventuelle betalingsstrømme og markedsudvikling for de underliggende aktiver siden seneste rapporteringsdato.

Øvrige aktiver

Øvrige aktiver består af andre tilgodehavender, indlån i kreditinstitutter samt periodeafgrænsningsposter.

Indlån i kreditinstitutter måles til dagsværdi og øvrige tilgodehavender, og periodeafgrænsningsposter måles til amortiseret kostpris.

I 2018 er individuel PAL større end institut PAL, hvilket medfører, at der opstår et udskudt PAL-aktiv samt at udlodningen af egenkapital udløser individuel PAL, når udlodningen tilskrives medlemmernes depot. Udskudt PAL-skat kan modregnes i kommende års PAL-skat.

Solvensformål vs. regnskabsformål

Immaterielle aktiver (anskaffelser af software samt udviklingsomkostninger til medlemssystem) er regnskabsmæssigt værdiansat til kostpris med fradrag af akkumulerede afskrivninger. Til solvensformål er immaterielle aktiver værdiansat til 0 kr.

Til solvensformål er vedhængende renter klassificeret under samme aktivklasse som det tilhørende aktiv.

Regnskabsmæssigt er vedhængende renter klassificeret som en periodeafgrænsningspost.

Der er i øvrigt ikke forskel mellem det grundlag, metoder og primære antagelser, som pensionskassen benytter til værdiansættelse til solvensformål og det grundlag, metoder og primære antagelser, som pensionskassen benytter til værdiansættelse i regnskaber.

Forsikringsmæssige hensættelser

Opgørelse

De forsikringsmæssige hensættelser opgøres i henhold til Solvens II-direktivets artikel 77 som summen af et bedste skøn og en risikomargen og ses i tabellen nedenfor.

Tabel 8: Forsikringsmæssige hensættelser

Tal i mio. kr.	2018	2017
Bedste skøn	34.244	29.790
Risikomargen	223	226
Unit link	2.047	1.902
Forsikringsmæssige hensættelser	36.514	31.918

Bedste skøn er værdiansættelsen af forsikringskontrakterne beregnet ud fra bedste estimat-forudsætninger. Størrelsen beregnes som nutidsværdien af de sandsynlighedsvægtede fremtidige betalingsstrømme.

De primære antagelser ved beregning af de sandsynlighedsvægtede fremtidige ind- og udbetalinger omhandler fremtidig dødelighed, invalidehyppighed, genkøbsadfærd, fripoliceadfærd og omkostninger til administration. Disse antagelser er fastsat på baggrund af analyser af pensionskassens bestand og revurderes løbende.

Til opgørelse af nutidsværdien af betalingsstrømmene benyttes EIOPA's rentekurve med volatilitetsjustering.

Risikomargenen skal, jf. artikel 77, "beregnes på en måde, der gør det muligt at sikre, at værdien af de forsikringsmæssige hensættelser svarer til det beløb, som forsikrings- og genforsikringselskaber kan forventes at kræve for at overtage og honorere forsikrings- og genforsikringsforpligtelser".

Det regnes ved brug af Cost of Capital-metoden defineret i Solvens II-reglerne. Udgangspunktet i denne metode er at opgøre risikomargenen som den forrentning, en erhverver af bestanden vil kræve for at stille solvenskapital til rådighed. Mere konkret ser man på, hvad de fremtidige solvenskapitalkrav vil være og kræver disse forrentet med en fast given sats - kapitalomkostningssatsen. Nutidsværdien af forrentningskravene opgøres ved brug af EIOPA's rentekurve med volatilitetsjustering, og så har man risikomargenen.

Der er ikke anvendt nogen forenkede metoder i beregningen af de forsikringsmæssige hensættelser.

Finanstilsynet har i 2018 udstedt en ny vejledning om opgørelse af de forsikringsmæssige hensættelser for danske liv- og pensionselskaber, når selskaberne skal beregne kapitalkravet under Solvens II reguleringen. De danske selskaber skal aflevere en GAP analyse til Finanstilsynet 1. juli, hvori selskaberne skal redegøre for implementeringen af den nye vejledning. Det er pensionskassens vurdering, at det vil tage et par år, førend de nye regler er fuldt implementeret. Pensionskassen har lavet en grundig analyse af mulige konsekvenser af de nye regler, og pensionskassen vil fortsat være tilstrækkeligt kapitaliseret.

Usikkerhed

Som beskrevet ovenfor beregnes de forsikringsmæssige hensættelser på baggrund af en række estimater om de biometriske forudsætninger og om hvornår medlemmerne udtræder eller stopper med at indbetale til deres pension. Estimaterne er naturligvis behæftet med usikkerhed, og i det omfang den faktiske udvikling afviger fra antagelserne, vil de realiserede betalingsstrømme afvige fra det opgjorte bedste skøn.

Usikkerheden kan opdeles i en systematisk risiko og en usystematisk risiko. Den systematiske risiko opstår ved, at de faktiske forudsætninger omkring dødelighed, invaliditet m.m. kan vise sig at være anderledes, end hvad der er estimeret. Den usystematiske risiko opstår ved, at de faktiske risikoforløb svinger omkring middelværdierne.

Størstedelen af pensionskassens forpligtelser er ugaranterede, på den måde at pensionerne kan nedsættes under visse forudsætninger. Hvis det fx viser sig, at medlemmerne lever længere, end hvad der er forudsat ved fastsættelsen af størrelsen af pensionerne, kan pensionerne nedsættes. Denne mulighed er ikke indregnet ved værdiansættelsen af de forsikringsmæssige forpligtelser.

Solvensformål vs. regnskabsformål

Pensionskassen værdiansætter de forsikringsmæssige hensættelser til solvensformål på samme måde som til regnskabsformål.

Risikomargenen i årsregnskabet for 2018 er justeret med et tillæg, der tager højde for ændringer i EIOPA's rentekurve med volatilitetsjustering, der har virkning fra og med januar 2019.

Tabel 9 viser den anvendte risikomargen i henholdsvis Solvens- og regnskabsopgørelsen.

Tabel 9: Anvendt risikomargen

Tal i mio. kr.	2018
Risikomargen til solvensformål	223
Risikomargen til regnskabsformål	697

Matchtilpasning

Pensionskassen anvender ikke den metode til opgørelse af hensættelserne, som er defineret som matchtilpasning.

Volatilitetsjustering

Pensionskassen anvender EIOPA's rentekurve med volatilitetsjustering. Tabel 10 viser indvirkningen på pensionskassens finansielle position af, at volatilitetsjusteringen ændres til nul.

Risikofrie rente

Pensionskassen anvender ikke den midlertidige risikofrie rentekurve.

Overgangsfradrag

Pensionskassen anvender ikke overgangsfradraget.

Genforsikringsaftaler og special purpose vehicles

Pensionskassen har ikke væsentlige beløb, der kan tilbagekræves i henhold til genforsikringsaftaler og special purpose vehicles.

Væsentlige ændringer

Pensionskassen har ikke foretaget væsentlige ændringer i de antagelser, der anvendes ved beregningen af de forsikringsmæssige hensættelser i forhold til den forudgående rapporteringsperiode.

Andre forpligtelser

Andre forpligtelser

Andre forpligtelser omfatter negativ værdi af afledte finansielle instrumenter, betalbar PAL-skat samt andre gældsposter.

Afledte finansielle instrumenter måles til dagsværdi. Der henvises til afsnittet vedrørende værdiansættelse af aktiver. Øvrige gældsposter måles til amortiseret kostpris, hvilket svarer til pålydende værdi.

Solvensformål vs. regnskabsformål

Der er ikke afvigelser mellem det værdiansættelsesgrundlag samt de metoder og primære antagelser, som pensionskassen benytter til værdiansættelse til solvensformål og dem, der benyttes til værdiansættelse i årsrapporten.

Alternative værdiansættelsesmetoder

Pensionskassen anvender ikke alternative værdiansættelsesmetoder.

Andre oplysninger

Pensionskassen har ikke andre væsentlige oplysninger om værdiansættelsen af aktiver og passiver til solvensformål.

Tabel 10: Effekt af volatilitetsjusteringen

Tal i mio. kr.	Med volatilitetsjustering	Uden volatilitetsjustering	Indvirkning af, at volatilitetsjusteringen ændres til nul
Forsikringsmæssige hensættelser	36.514	36.617	103
Basiskapitalgrundlaget	2.628	2.524	- 103
Anerkendt kapitalgrundlag til dækning af solvenskapitalkravet	2.628	2.524	- 103
Solvenskapitalkravet	1.196	1.202	6
Anerkendt kapitalgrundlag til dækning af minimumskapitalkravet	2.628	2.524	- 103
Minimumskapitalkravet	299	300	1

Kapitalforvaltning

Kapitalgrundlag

Forvaltning af pensionskassens kapitalgrundlag

Pensionskassens kapitalgrundlag består af egenkapital, som er klassificeret i det bedste niveau under Solvens II. Basiskapitalen hæfter for pensionskassens risici.

Egenkapital

Egenkapitalen vokser med den andel af pensionskassens realiserede resultat, der overføres til egenkapitalen. Denne andel svarer til det investeringsafkast, som genereres af de aktiver, som tilhører egenkapitalen.

Pensionskassen har en forholdsvis stor egenkapital. Bestyrelsen har truffet beslutning om, hvordan egenkapitalen skal fordeles over de kommende år til medlemmerne via tillægspensionerne.

På generalforsamlingen i 2018 blev det vedtaget at udlodde den del af egenkapitalen, der er øremærket til de udmeldte tillægspensioner på Regulativ 3 og 4.

Udlodningen sker, fordi pensionskassen i forbindelse med implementeringen af de såkaldte Solvens II-regler har fået klarhed over kravene til pensionskassens solvensbehov, og bestyrelsen har derfor vurderet, at en stor del af egenkapitalen kan overføres fra pensionskassens opsparing til medlemmerne.

Medlemmerne gav bestyrelsen mandat til at beslutte, hvornår udlodningen skal ske. Efter drøftelser om udlodningen med Finanstilsynet forventer bestyrelsen, at udlodningen vil ske i løbet af marts måned 2019.

Den strategiske planlægningsperiode

Bestyrelsens strategiske planlægningsperiode er fastsat til fem år.

Kapitalgrundlagets sammensætning

Basiskapitalen består udelukkende af overskudskapital klassificeret som ubegrænset tier 1-kapital. Tabel 11 viser størrelsen på pensionskassens basiskapital ved udgangen af rapporteringsperioden og ved udgangen af sidste rapporteringsperiode.

Tabel 11: Samlet basiskapitalgrundlag

Tal i mio. kr.	2018	2017
	Tier 1	Tier 1
Overskudskapital	2.628	8.070
Samlet basiskapitalgrundlag	2.628	8.070

Kapitalgrundlag til dækning af solvenskapitalkrav

Hele pensionskassens basiskapitalgrundlag kan medgå til dækning af solvenskapitalkravet.

Kapitalgrundlag til dækning af minimumskapitalkrav

Hele pensionskassens basiskapitalgrundlag kan medgå til dækning af minimumskapitalkravet.

Forskelle mellem kapitalgrundlaget i regnskabet og overskydende aktiver i forhold til passiver beregnet til solvensformål

Tabel 12 viser forskellen mellem kapitalgrundlaget i regnskabet og overskydende aktiver i forhold til passiver beregnet til solvensformål.

Tabel 12: Kapitalgrundlag til solvensformål

I mio. kr.	2018	2017
Forskelle i værdiansættelsen af aktiver (immaterielle aktiver)	-5	-2
Forskelle i værdiansættelsen af forsikringsmæssige hensættelser	33	
Egenkapital fra årsregnskabet	2.600	8.073
Kapitalgrundlag til solvensformål	2.628	8.070

Overgangsbestemmelser

Overgangsbestemmelserne i artikel 89, stk.1, litra a), b) og c) i direktiv 2009/138/EF er ikke relevante for pensionskassen.

Supplerende kapitalgrundlag

Pensionskassen har intet supplerende kapitalgrundlag.

Solvenskapitalkrav og minimumskapitalkrav

Størrelsen på solvenskapitalkrav og minimumskapitalkrav

Pensionskassen anvender EIOPA's standardmodel for beregning af solvenskapitalkrav og minimumskapitalkrav.

Pensionskassens solvenskapitalkrav og minimumskapitalkrav ved udgangen af rapporteringsperioden ses i tabel 13.

Tabel 13: Solvenskapitalkrav og minimumskapitalkrav

Tal i mio. kr.	2018	2017
Solvenskapitalkrav	1.196	2.868
Minimumskapitalkrav	299	717

Forenklinger

Pensionskassen anvender ikke forenklede beregninger for risikomoduler og delmoduler i standardformlen.

Selskabsspecifikke parametre

Pensionskassen anvender ikke selskabsspecifikke parametre i standardformlen.

Solvenskapitalkrav fordelt på risikomoduler

Tabel 14 viser pensionskassens solvenskapitalkrav opdelt på risikomoduler.

Tabel 14: Solvenskapitalkrav

Tal i mio. kr.	Netto	Brutto
Markedsrisiko	1.019	9.430
Modpartsrisiko	5	44
Livsforsikringsrisiko	75	1.059
Diversifikation	-58	-772
Basis solvenskapitalkrav	1.041	9.761
Operationel risiko	154	
Forsikringsmæssige hensættelsers tabsabsorberende evne	-8.720	
Solvenskapitalkrav	1.196	

Input til beregning af minimumskapitalkravet

Tabel 15 viser oplysninger om de input, pensionskassen anvender til beregning af minimumskapitalkravet.

Tabel 15: Minimumskapitalkrav

Tal i mio. kr.	
Garanterede ydelser	17.063
Fremtidige diskretionære ydelser	17.403
Unit link forsikring	2.047
Risikosum i alt	55.060
Lineært minimumskapitalkrav	-221
Solvenskapitalkrav	1.196
Loft for minimumskapitalkrav	538
Bundgrænse for minimumskapitalkravet	299
Kombineret minimumskapitalkrav	299
Absolut bundgrænse for minimumskapitalkravet	24
Minimumskapitalkrav	299

Ændringer i solvenskapitalkrav og minimumskapitalkrav

Tabel 16 viser størrelsen på pensionskassens solvenskapitalkrav og minimumskapitalkrav i løbet af rapporteringsperioden.

Tabel 16: Ændringer i solvenskapitalkrav og minimumskapitalkrav

Tal i mio. kr.	Solvens- kapitalkrav	Minimums- kapitalkrav
31. december 2017	2.868	717
31. marts 2018	2.647	662
30. juni 2018	2.901	725
30. september 2018	2.934	2.934
31. december 2018	1.196	299

Anvendelse af delmodulet for løbetidsbaserede aktierisici til beregning af solvenskapitalkravet

Pensionskassen anvender ikke delmodulet for løbetidsbaserede aktierisici til beregning af solvenskapitalkravet.

Forskelle mellem standardformlen og en intern model

Pensionskassen anvender ikke en intern model til beregning af solvenskapitalkravet.

Manglende overholdelse af minimumskapitalkravet og væsentlige afvigelser fra solvenskapitalkravet

Der er ingen manglende overholdelse af minimumskapitalkravet eller væsentlige afvigelser fra solvenskapitalkravet i pensionskassen.

Andre oplysninger

Pensionskassen har et såkaldt udlæg, som ved udgangen af rapporteringsperioden beløb sig til 432 mio.kr.

Årsagen til dette er, at nogle medlemmer har høje grundlagsrenter, hvilket er udfordrende i det nuværende miljø med lave renter og stigende levetid.

De nødvendige ekstra rente- og levetidshensættelser lægger beslag på det investeringsafkast, der skal finansiere de høje grundlagsrenter. Derfor må de høje grundlagsrenter låne penge fra pensionskassens egenkapital/basiskapital, og det er dette lånerenskab, som føres som udlæg fra basiskapitalen.

Udlægget er altså penge, som medlemmerne med de høje grundlagsrenter skal betale tilbage til pensionskassen, når afkastet gør, at der er råd til det.

For yderligere oplysninger henvises til pensionskassens hjemmeside.

Bilag 1 QRT skemaer

Insurance company: 52990078QM60LSW9S88 , Closing date: 31/12/2018 , published on: 12/04/2019 13:05:17

Balance sheet

S.02.01.01.01

		Solvency II value	Statutory accounts value
		C0010	C0020
Assets			
Goodwill	R0010		0,00
Deferred acquisition costs	R0020		0,00
Intangible assets	R0030	0,00	5.396.710,35
Deferred tax assets	R0040	0,00	0,00
Pension benefit surplus	R0050	0,00	0,00
Property, plant & equipment held for own use	R0060	0,00	0,00
Investments (other than assets held for index-linked and unit-linked contracts)	R0070	37.698.323.901,13	37.528.290.226,83
Property (other than for own use)	R0080	1.733.870.766,13	1.680.731.646,17
Holdings in related undertakings, including participations	R0090	6.155.296.977,62	6.160.364.632,32
Equities	R0100	6.013.237,85	3.875.396.816,62
Equities - listed	R0110	0,00	0,00
Equities - unlisted	R0120	6.013.237,85	3.875.396.816,62
Bonds	R0130	10.031.440.921,38	9.639.106.274,65
Government Bonds	R0140	4.924.116.866,81	4.444.164.310,53
Corporate Bonds	R0150	4.835.781.167,61	5.194.941.964,12
Structured notes	R0160	271.533.474,51	0,00
Collateralised securities	R0170	9.412,45	0,00
Collective Investments Undertakings	R0180	19.328.730.997,06	16.158.694.128,08
Derivatives	R0190	442.971.001,09	13.996.728,99
Deposits other than cash equivalents	R0200	0,00	0,00
Other investments	R0210	0,00	0,00
Assets held for index-linked and unit-linked contracts	R0220	2.047.237.473,12	2.047.237.473,10
Loans and mortgages	R0230	430.240.151,96	0,00
Loans on policies	R0240	0,00	0,00
Loans and mortgages to individuals	R0250	0,00	0,00
Other loans and mortgages	R0260	430.240.151,96	0,00
Reinsurance recoverables from:	R0270	0,00	0,00
Non-life and health similar to non-life	R0280	0,00	0,00
Non-life excluding health	R0290	0,00	0,00
Health similar to non-life	R0300	0,00	0,00
Life and health similar to life, excluding health and index-linked and unit-linked	R0310	0,00	0,00
Health similar to life	R0320	0,00	0,00
Life excluding health and index-linked and unit-linked	R0330	0,00	0,00
Life index-linked and unit-linked	R0340	0,00	0,00
Deposits to cedants	R0350	0,00	0,00
Insurance and intermediaries receivables	R0360	24.824.150,35	0,00
Reinsurance receivables	R0370	0,00	0,00
Receivables (trade, not insurance)	R0380	99.044.224,50	5.216.101,84
Own shares (held directly)	R0390	0,00	0,00
Amounts due in respect of own fund items or initial fund called up but not yet paid in	R0400	0,00	0,00
Cash and cash equivalents	R0410	69.723.538,15	79.844.576,31
Any other assets, not elsewhere shown	R0420	1.339.913.446,47	1.397.669.866,66
Total assets	R0500	41.709.306.885,68	41.063.654.955,09
Liabilities			
Technical provisions – non-life	R0510	0,00	0,00
Technical provisions – non-life (excluding health)	R0520	0,00	0,00
Technical provisions calculated as a whole	R0530	0,00	
Best Estimate	R0540	0,00	
Risk margin	R0550	0,00	
Technical provisions - health (similar to non-life)	R0560	0,00	0,00
Technical provisions calculated as a whole	R0570	0,00	
Best Estimate	R0580	0,00	
Risk margin	R0590	0,00	
Technical provisions - life (excluding index-linked and unit-linked)	R0600	34.466.768.733,18	34.500.245.932,04
Technical provisions - health (similar to life)	R0610	0,00	0,00
Technical provisions calculated as a whole	R0620	0,00	
Best Estimate	R0630	0,00	
Risk margin	R0640	0,00	
Technical provisions – life (excluding health and index-linked and unit-linked)	R0650	34.466.768.733,18	34.500.245.932,04

Technical provisions calculated as a whole	R0660	0,00	
Best Estimate	R0670	34.243.785.791,49	
Risk margin	R0680	222.982.941,69	
Technical provisions – index-linked and unit-linked	R0690	2.047.237.473,12	2.047.237.473,12
Technical provisions calculated as a whole	R0700	2.047.237.473,12	
Best Estimate	R0710	0,00	
Risk margin	R0720	0,00	
Other technical provisions	R0730		0,00
Contingent liabilities	R0740	0,00	0,00
Provisions other than technical provisions	R0750	0,00	0,00
Pension benefit obligations	R0760	0,00	0,00
Deposits from reinsurers	R0770	0,00	0,00
Deferred tax liabilities	R0780	0,00	0,00
Derivatives	R0790	617.502.457,43	198.797.825,21
Debts owed to credit institutions	R0800	730.597.356,82	660.603.190,08
Financial liabilities other than debts owed to credit institutions	R0810	0,00	0,00
Insurance & intermediaries payables	R0820	0,22	0,22
Reinsurance payables	R0830	0,00	0,00
Payables (trade, not insurance)	R0840	0,00	0,00
Subordinated liabilities	R0850	0,00	0,00
Subordinated liabilities not in Basic Own Funds	R0860	0,00	0,00
Subordinated liabilities in Basic Own Funds	R0870	0,00	0,00
Any other liabilities, not elsewhere shown	R0880	1.219.549.971,11	1.178.198.436,66
Total liabilities	R0900	39.081.655.991,88	38.585.082.857,33
Excess of assets over liabilities	R1000	2.627.650.893,80	2.478.572.097,76

Impact of long term guarantees measures and transitionals

S.22.01.01.01

*When not using transitional on technical provisions, provide the same value as in C0010.

*When not using transitional on interest rate, provide the same value as in C0020.

*When not using volatility adjustment, provide the same value as in C0040.

*When not using volatility adjustment, provide the same value as in C0060.

		Impact of the LTG measures and transitionals (Step-by-step approach)									
		Amount with Long Term Guarantee measures and transitionals	Without transitional on technical provisions	Impact of transitional on technical provisions	Without transitional on interest rate	Impact of transitional on interest rate	Without volatility adjustment and without other transitional measures	Impact of volatility adjustment set to zero	Without matching adjustment and without all the others	Impact of matching adjustment set to zero	Impact of all LTG measures and transitionals
		C0010	C0020	C0030	C0040	C0050	C0060	C0070	C0080	C0090	C0100
Technical provisions	R0010	36.514.006.206,06	36.514.006.206,06	0,00	36.514.006.206,06	0,00	36.617.447.578,18	103.441.372,12	36.617.447.578,18	0,00	103.441.372,12
Basic own funds	R0020	2.627.650.893,80	2.627.650.893,80	0,00	2.627.650.893,80	0,00	2.524.209.521,68	-103.441.372,12	2.524.209.521,68	0,00	-103.441.372,12
Excess of assets over liabilities	R0030	2.627.650.893,80	2.627.650.893,80	0,00	2.627.650.893,80	0,00	2.524.209.521,68	-103.441.372,12	2.524.209.521,68	0,00	-103.441.372,12
Restricted own funds due to ring-fencing and matching portfolio	R0040	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Eligible own funds to meet Solvency Capital Requirement	R0050	2.627.650.893,80	2.627.650.893,80	0,00	2.627.650.893,80	0,00	2.524.209.521,68	-103.441.372,12	2.524.209.521,68	0,00	-103.441.372,12
Tier 1	R0060	2.627.650.893,80	2.627.650.893,80	0,00	2.627.650.893,80	0,00	2.524.209.521,68	-103.441.372,12	2.524.209.521,68	0,00	-103.441.372,12
Tier 2	R0070	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Tier 3	R0080	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Solvency Capital Requirement	R0090	1.195.550.285,61	1.195.550.285,61	0,00	1.195.550.285,61	0,00	1.201.543.953,76	5.993.668,15	1.201.543.953,76	0,00	5.993.668,15
Eligible own funds to meet Minimum Capital Requirement	R0100	2.627.650.893,80	2.627.650.893,80	0,00	2.627.650.893,80	0,00	2.524.209.521,68	-103.441.372,12	2.524.209.521,68	0,00	-103.441.372,12
Minimum Capital Requirement	R0110	298.887.571,40	298.887.571,40	0,00	298.887.571,40	0,00	300.385.988,44	1.498.417,04	300.385.988,44	0,00	1.498.417,04

Own funds

S.23.01.01

		Total	Tier 1 - unrestricted	Tier 1 - restricted	Tier 2	Tier 3
		C0010	C0020	C0030	C0040	C0050
Basic own funds before deduction for participations in other financial sector as foreseen in article 68 of Delegated Regulation 2015/35						
Ordinary share capital (gross of own shares)	R0010	0,00				
Share premium account related to ordinary share capital	R0030	0,00				
Initial funds, members' contributions or the equivalent basic own-fund item for mutual and mutual-type undertakings	R0040	0,00				
Subordinated mutual member accounts	R0050	0,00				
Surplus funds	R0070	2.627.650.893,80	2.627.650.893,80			
Preference shares	R0090	0,00				
Share premium account related to preference shares	R0110	0,00				
Reconciliation reserve	R0130	0,00	0,00			
Subordinated liabilities	R0140	0,00				
An amount equal to the value of net deferred tax assets	R0160	0,00				
Other own fund items approved by the supervisory authority as basic own funds not specified above	R0180	0,00				
Own funds from the financial statements that should not be represented by the reconciliation reserve and do not meet the criteria to be classified as Solvency II own funds						
Own funds from the financial statements that should not be represented by the reconciliation reserve and do not meet the criteria to be classified as Solvency II own funds	R0220					
Deductions						
Deductions for participations in financial and credit institutions	R0230	0,00				
Total basic own funds after deductions	R0290	2.627.650.893,80	2.627.650.893,80	0,00	0,00	0,00
Ancillary own funds						
Unpaid and uncalled ordinary share capital callable on demand	R0300	0,00				
Unpaid and uncalled initial funds, members' contributions or the equivalent basic own fund item for mutual and mutual-type undertakings, callable on demand	R0310	0,00				
Unpaid and uncalled preference shares callable on demand	R0320	0,00				
A legally binding commitment to subscribe and pay for subordinated liabilities on demand	R0330	0,00				
Letters of credit and guarantees under Article 96(2) of the Directive 2009/138/EC	R0340	0,00				
Letters of credit and guarantees other than under Article 96(2) of the Directive 2009/138/EC	R0350	0,00				
Supplementary members calls under first subparagraph of Article 96(3) of the Directive 2009/138/EC	R0360	0,00				
Supplementary members calls - other than under first subparagraph of Article 96(3) of the Directive 2009/138/EC	R0370	0,00				
Other ancillary own funds	R0390	0,00				
Total ancillary own funds	R0400	0,00			0,00	0,00
Available and eligible own funds						
Total available own funds to meet the SCR	R0500	2.627.650.893,80	2.627.650.893,80	0,00	0,00	0,00
Total available own funds to meet the MCR	R0510	2.627.650.893,80	2.627.650.893,80	0,00	0,00	0,00
Total eligible own funds to meet the SCR	R0540	2.627.650.893,80	2.627.650.893,80	0,00	0,00	0,00
Total eligible own funds to meet the MCR	R0550	2.627.650.893,80	2.627.650.893,80	0,00	0,00	0,00
SCR	R0580	1.195.550.285,61				
MCR	R0600	298.887.571,40				
Ratio of Eligible own funds to SCR	R0620	2,197858949				
Ratio of Eligible own funds to MCR	R0640	8,791435795				

Reconciliation reserve

		C0060
Reconciliation reserve		
Excess of assets over liabilities	R0700	2.627.650.893,80
Own shares (held directly and indirectly)	R0710	
Foreseeable dividends, distributions and charges	R0720	
Other basic own fund items	R0730	2.627.650.893,80
Adjustment for restricted own fund items in respect of matching adjustment portfolios and ring fenced funds	R0740	
Reconciliation reserve	R0760	0,00
Expected profits		
Expected profits included in future premiums (EPIFP) - Life business	R0770	
Expected profits included in future premiums (EPIFP) - Non-life business	R0780	
Total Expected profits included in future premiums (EPIFP)	R0790	0,00

Solvency Capital Requirement - for undertakings on Standard Formula

S.25.01.01

Article 112*	Z0010	2	1 - Article 112(7) reporting (output: x1) 2 - Regular reporting (output: x0)
--------------	-------	---	---

Basic Solvency Capital Requirement

		Net solvency capital requirement	Gross solvency capital requirement	Allocation from adjustments due to RFF and Matching adjustments
		C0030	C0040	portfolios C0050
Market risk	R0010	1.018.520.070,69	9.430.403.901,82	
Counterparty default risk	R0020	4.982.483,16	43.963.100,54	
Life underwriting risk	R0030	75.372.969,04	1.058.970.226,12	
Health underwriting risk	R0040	0,00	0,00	
Non-life underwriting risk	R0050	0,00	0,00	
Diversification	R0060	-57.626.927,83	-772.205.141,15	
Intangible asset risk	R0070	0,00	0,00	
Basic Solvency Capital Requirement	R0100	1.041.248.595,05	9.761.132.087,33	

Calculation of Solvency Capital Requirement

		Value	
		C0100	
Adjustment due to RFF/MAP nSCR aggregation	R0120	0,00	
Operational risk	R0130	154.301.690,56	
Loss-absorbing capacity of technical provisions	R0140	-8.719.883.492,28	
Loss-absorbing capacity of deferred taxes	R0150	0,00	
Capital requirement for business operated in accordance with Art. 4 of Directive 2003/41/EC	R0160	0,00	
Solvency Capital Requirement excluding capital add-on	R0200	1.195.550.285,61	
Capital add-on already set	R0210	0,00	
Solvency capital requirement	R0220	1.195.550.285,61	
Other information on SCR			
Capital requirement for duration-based equity risk sub-module	R0400	0,00	
Total amount of Notional Solvency Capital Requirements for remaining part	R0410	1.195.550.285,61	
Total amount of Notional Solvency Capital Requirements for ring fenced funds	R0420	0,00	
Total amount of Notional Solvency Capital Requirements for matching adjustment portfolios	R0430	0,00	
Diversification effects due to RFF nSCR aggregation for article 304	R0440	0,00	
Method used to calculate the adjustment due to RFF/MAP nSCR aggregation (*)	R0450	4	1 - Full recalculation 2 - Simplification at risk sub-module level 3 - Simplification at risk module level 4 - No adjustment
Net future discretionary benefits	R0460	17.180.320.471,29	

Minimum Capital Requirement - Only life or only non-life insurance or reinsurance activity

S.28.01.01

Linear formula component for non-life insurance and reinsurance obligations		MCR components	
			C0010
MCRNL Result	R0010		0,00

Background information		Background information	
		Net (of reinsurance/SPV) best estimate and TP calculated as a whole	Net (of reinsurance) written premiums in the last 12 months
		C0020	C0030
Medical expense insurance and proportional reinsurance	R0020		
Income protection insurance and proportional reinsurance	R0030		
Workers' compensation insurance and proportional reinsurance	R0040		
Motor vehicle liability insurance and proportional reinsurance	R0050		
Other motor insurance and proportional reinsurance	R0060		
Marine, aviation and transport insurance and proportional reinsurance	R0070		
Fire and other damage to property insurance and proportional reinsurance	R0080		
General liability insurance and proportional reinsurance	R0090		
Credit and suretyship insurance and proportional reinsurance	R0100		
Legal expenses insurance and proportional reinsurance	R0110		
Assistance and proportional reinsurance	R0120		
Miscellaneous financial loss insurance and proportional reinsurance	R0130		
Non-proportional health reinsurance	R0140		
Non-proportional casualty reinsurance	R0150		
Non-proportional marine, aviation and transport reinsurance	R0160		
Non-proportional property reinsurance	R0170		

Linear formula component for life insurance and reinsurance obligations		C0040	
MCRL Result	R0200		-220.750.797,39

Total capital at risk for all life (re)insurance obligations		Net (of reinsurance/SPV) best estimate and TP calculated as a whole	Net (of reinsurance/SPV) total capital at risk
		C0050	C0060
Obligations with profit participation - guaranteed benefits	R0210	17.063.465.320,20	
Obligations with profit participation - future discretionary benefits	R0220	17.403.303.412,98	
Index-linked and unit-linked insurance obligations	R0230	2.047.237.472,88	
Other life (re)insurance and health (re)insurance obligations	R0240	0,00	
Total capital at risk for all life (re)insurance obligations	R0250		55.060.144.185,40

Overall MCR calculation		C0070	
Linear MCR	R0300		-220.750.797,39
SCR	R0310		1.195.550.285,61
MCR cap	R0320		537.997.628,52
MCR floor	R0330		298.887.571,40
Combined MCR	R0340		298.887.571,40
Absolute floor of the MCR	R0350		23.879.763,34
Minimum Capital Requirement	R0400		298.887.571,40

